

TALLINNA ÜLIKOOL

Informaatika Instituut

Nele Pernits

E-kursuse disain Naiskodukaitsele

Magistritöö

Juhendaja: MA Kairit Tammets

Autor: _____ " " _____ 2013. a.
Juhendaja: _____ " " _____ 2013. a.
Instituudi direktor: _____ " " _____ 2013. a.

TALLINN 2013

Autorideklaratsioon

Deklareerin, et käesolev magistritöö on minu töö tulemus ja seda ei ole kellegi teise poolt varem kaitsmisele esitatud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(kuupäev)

.....

(allkiri)

Sisukord

Sisukord	3
Sissejuhatus	4
1. Kirjanduse ülevaade	6
1.1 Mitteformaalne õppimine tehnoloogia toel.....	6
1.2 E-kursuste modelleerimise raamistikud.....	9
1.3 Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted	14
2. Meetod.....	19
2.1 Uuringu ülesehitus	19
2.2 Valim	20
2.3 Andmete kogumine ja andmeanalüüs	22
3. Tulemused	24
3.1 E-kursuse disain Naiskodukaitsele kursuse „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ näitel	24
3.2 Õpikogemus „Administreerimiskursusel Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“	31
3.2.1 Õppijate kogemused e-õppega.....	31
3.2.2 E-õpe võrreldes auditoorse õppetööga	31
3.2.3 „Administreerimiskursus Naiskodukaste vabatahtlikule juhile“ kogemused	32
3.2.4 „Administreerimiskursuse Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ erinevatest komponentidest saadud õpikogemus	34
3.3 Vabatahtlike instruktorite suhtumine e-õppesse	37
3.3.1 Vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud seoses e-õppega	37
3.3.2 Vabatahtlike instruktorite olemus ja põhimõtted	40
Järeldused ja kokkuvõte	42
Kasutatud kirjandus	45
Summary	48
Lisa 1. Küsimustik „Administreerimiskursuse“ lõpetajatele.....	50
Lisa 2. Küsimustik vabatahtlikele instruktoritele	60

Sissejuhatus

Naiskodukaitse on Eesti suurim naisorganisatsioon, mille üheks põhiülesandeks on koolitada oma liikmeid, õpetades neid välja vajalike erialaste tegevuste jaoks ja suurendades nende toimetulekuvõimet hädaolukordades (Naiskodukaitse põhikiri, 2011). Naiskodukaitse arengukava kuni aastani 2015 strateegilise eesmärgina e-õppe sissetoomist Naiskodukaitse väljaõppesse ette ei näe (Naiskodukaitse arengukava 2012-2015, 2012). Tulenevalt Naiskodukaitse olemusest tingib siiski reaalne vajadus e-õppe kasutusele võtu. Naiskodukaitse liikmed on vabatahtlikud ja tegutsevad organisatsioonis väljaspool tööle ja perele kuluvat aega. Naiskodukaitse peaks organisatsioonile panustatavat aega võimalikult efektiivselt ära kasutama.

Kuni praeguseni on distantsõpe Naiskodukaitstes piirdunud iseseisva ülesande saatmisega e-posti teel. Samas on Kaitseliidu ja seal hulgas ka Naiskodukaitse käsutuses Eesti Kaitseväe e-õppeportaal õpiahaldussüsteemis Ilias, kuhu võib panna kõik olemasolevad ja tulevased veebipõhised või veebitoega kursused.

Hetkel on Eesti Kaitseväel toimiv e-õppe keskkond ILIAS 4, NATO/PfP kaitseakadeemiade ja rakendusuringute instituutide konsortsiumi töögrupi arendatav avatud koodiga tarkvara – tasuta kasutatav vabavaraline õppehaldussüsteem veebipõhise õppe arendamiseks ja elluviimiseks. Eesti Kaitseväes on ILIAS kasutusel aastast 2005, selle kasutajaid on praegu üle 4000 (Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, 2013).

Veebipõhises õppes kasutatakse tihti kõige lihtsamat õpetamise viisi: suur hulk õppematerjale ja informatsiooni pannakse veebikeskkonda üles ning õppija peab selles orienteeruma ja seda omandama nii, kuidas heaks arvab. Selline õpidisain ei ole efektiivne ega õppimist toetav (Rogalevitš, 2004).

Samas Naiskodukaitse kursuste läbiviimisel Iliase võimalusi kas üldse ei kasutata või ei kasutata täiel määral. Iliast kasutatakse vähesel määral õppematerjalide (MS PowerPoint esitlused, MS Wordi dokumendid) üles panemiseks. Iliase vähene kasutamine tuleneb sellest, et instruktoritel puuduvad selleks tehnilised eeldused.

Eelnevat kokkuvõttes võib öelda, et Naiskodukaitsele on üheltpoolt vajadus e-õppe järele ja teiselt poolt kasutamata võimalus õpiahaldussüsteemi Ilias näol.

Käesoleva magistritöö eesmärk on töötada välja „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ (edaspidi ka „Administreerimiskursus“) e-kursuse disain eesmärgiga toetada e-õppe laialdasemat rakendamist Naiskodukaitstes. Kursuse disain on mõeldud

abistamiseks Naiskodukaitse vabatahtlikele instruktoreid uute e-kursuste loomisel. Magistritööl on järgmised alaeesmärgid:

- 1) Disainida „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ ümber e-kursuseks.
- 2) Viia läbi vabatahtlikele juhtidele e-kursuseks disainitud „Administreerimiskursus“ ja teostada kursuse järelanalüüs ning viia kursusesse sisse vajalikud muudatused.
- 3) Kaardistada instruktorite hoiakud ja kogemused e-õppe osas ning valmisolek viia läbi e-õpet.

Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millistest osadest koosneb e-kursuse disain Naiskodukaitsele?
- 2) Kuidas hindavad õppijad Naiskodukaitse e-kursusel osalemise kogemust?
- 3) Millised on Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud e-õppe suhtes ning valmisolek viia läbi e-õpet?

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks analüüsiti teemakohast kirjandust, Revalveeriti „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ kursusekava ning disainiti kursus ümber e-kursuseks. Disainitud e-kursus viidi läbi Kaitseväe e-õppeportaalil Ilias. Kursuse läbinute seas viidi läbi ankeetküsitlus selgitamiseks välja naiskodukaitsjatele sobivad e-kursuse komponendid ja erinevatest ülesannetest saadud õpikogemuse suuruse. Teine ankeetküsitlus viidi läbi Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite seas selgitamiseks välja nende kogemusi ja hoiakuid e-õppe suhtes ning valmisolekut viia ise läbi e-õpet.

Käesolev magistritöö koosneb neljast peatükist:

Kuna Naiskodukaitse ja laiemalt Kaitseväe ja Kaitsejõudude õpidisaini kohta otseselt teemakohast kirjandust ei ole, on uurimistöös esimeses peatükis käsitletud õpidisaini teooriaid ja mudeleid, mis on Kaitseväe ja Naiskodukaitses praktiliselt kasutusel. On tõmmatud paralleele ja toodud näiteid praktikate kohta Kaitseväe ja Naiskodukaitses. Lisaks annab peatükk ülevaate Naiskodukaitse väljaõppe põhimõtetest.

Teine peatükk kirjeldab uuringu ülesehitust, kahe ankeetküsitluse valimit ja uuringu raames läbiviidud andmekogumise ja -analüüsi protsesse.

Kolmandas peatükis on välja toodud uuringu tulemused ning neljandas peatükis tehakse uurimisel põhinevaid järeldusi.

1. Kirjanduse ülevaade

1.1 Mitteformaalne õppimine tehnoloogia toel

Euroopa haridusterminoloogias on levinud õppimise jaotamine formaalseks, mitteformaalseks ja informaalseks õppimiseks (Euroopa Komisjon, 2013). Nii mitteformaalne kui ka formaalne õppimine saavad üha suuremat tähelepanu nii formatiivsetes dokumentides, töajõu toetamise poliitikas kui ka elukestvas õppes (Straka, 2004).

Formaalne õppimine – eesmärgistatud ja raamistatud õpe, mis toimub kindlas keskkonnas, enamasti koolikeskkonnas. Tavaliselt on formaalne õpe juhitud selleks väljaõppinud õpetajate poolt. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljaspoolt. Õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse samuti väljaspoolt. Õppijad on tavaliselt kategoriseeritud näiteks vanuse, taseme või spetsialiseerumise järgi. Õpiväljundid kinnitatakse enamasti tunnistuse või diplomiga. Kõige tavalisem näide formaalsest õppimisest on üldhariduskoolid ja ülikoolid (Chisholm, 2005). Formaalharidus on enamikele õpilastele kohustuslik ning põhineb välistel motivaatoritel, samas kui mitteformaalses hariduses on õppeprotsess vabatahtlik ning õppija motivatsioon pigem sisemine. Mitteformaalses hariduses osaleja on ise valmis otsima väärtuslikku, esitama endale väljakutseid ja selle kaudu toetama ka kaasõppijaid nende väljakutsetes (Kivinukk, 2005).

Informaalne õppimine – eesmärgistamata igapäevaelu situatsioonides aset leidev õppimine. Informaalset õppimist võib esineda näiteks kodus, tööl ja vaba aja veetmisel. Õppel on väljundid, mida kunagi ei dokumenteerita ja harva salvestatakse. Õpiväljund võib märgatav olla alles mõne aja pärast (Chisholm, 2005). Livingstone (2001) toob välja, et informaalne õppimine on eelkõige institutsiooni (kool, ülikool) tasandil etteplaneeritud õppimine, kus rõhk on näiteks praktiliste töötubade korraldamisel külalisõppejõu poolt.

Mitteformaalne õppimine – eesmärgistatud õpe, mis leiab aset erinevates kohtades ja situatsioonides. Õpetamine ja õppimine ei pea olema tegevuse ainuke ja peamine eesmärk. Mainitud õppimise kohad ja situatsioonid võivad olla ajutised ja liikuvad ning õpetajateks võivad olla professionaalid või vabatahtlikud koolitajad. Sellised õppimise situatsioonid on küll ette planeeritud, aga enamasti ei sarnane need kursused tavalistele koolitustele ja ei toimu tavapäraste õppekavade järgi. Kursused on suunatud erinevatele gruppidele ja harva jääb kursusest alles mingi dokumenteeritud jälg (Chisholm, 2005). Mitteformaalne õppimine on rohkem õppijakeskne ning võib olla enesejuhitud tegevus, mil õppija seab endale õpieesmärgid ja leiab sobivad õppimist toetavad materjalid ning kus õppimine toimub vähem etteplaneerituna ja rohkem situatiivselt (Livingstone, 2001).

Mitteformaalne ja informaalne õppimine omavad suurt mõju inimeste õpikogemustele ning formaalne õpe ei ole enam ainus õppimise vorm, ütleb Siemens (2005). Seetõttu keskendub käesolev magistritöö mitteformaalsele õppimisele täiskasvanute koolitamises. OECD (2013) on mitteformaalse õppimise iseloomustamiseks väljatoonud järgmised aspektid:

- **Eesmärgipärasus ja kavatsuslikkus.** Mitteformaalne õppimine ei leia aset juhuslikult; õppimistegevusel on siin teatud eesmärgid, õppetegevus on neile vastavalt organiseeritud ja struktureeritud;
- **Vabatahtlikkus.** Oluline alus õppimiseks on õppija motivatsioon;
- **Õppijakeskus.** Õppimisprotsessi ülesehitus tugineb õppija eelnevatele kogemustele ja teadmistele ning enesetäiendamise vajadustele;
- Eelnevast tulenev ja sellega kooskõlas on **paindlikkuse printsiip.** Paindlik lähenemine on vajalik nii mitteformaalse õppimistegevuse protsessi, struktuuri, keskkonna kui meetodite väljatöötamisel;
- **Kättesaadavus kõigile.** Ideaalis on mitteformaalne õppimine kättesaadav ja jõukohane kõigile, olenemata varasematest õpikogemustest, oskuste-teadmiste tasemetest, majanduslikust olukorrast jms;
- **Individaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaal.**

Naiskodukaitse annab oma liikmetele ja ka huvilistele väljaspool organisatsiooni mitteformaalset haridust. Naiskodukaitse väljaõppe läbiviimise strateegiad või lähtekohad ei ole üheski dokumendis kirjas, aga Kaitseliidu Kooli eeskujul ja Kaitseliidu Kooli kursustel omandatud teadmistele tuginedes on väljaõppes olemas nõ kirjutamata põhimõtted ja soovitused, mis vastavad üsna hästi eelpool välja toodud mitteformaalse õppimise kirjeldusele. Kokkuvõtlikult saab välja tuua järgmised mitteformaalse õppimise tunnused Naiskodukaitstes:

- Väljaõpe on eesmärgistatud - Ühtsuse ja teatud tasemete saavutamiseks püütakse kõik kursused panna kursusekava raamidesse, mis ühest küljest ei sobi mitteformaalse õppe kirjeldusega, aga teisest küljest seab kursusekava raami vaid eesmärkidele ja nende saavutamiseks kuluvale ajale. Õpieesmärkide saavutamine ettenähtud aja piires on instruktori looming;
- Sisemine tahe õppida - Vabatahtliku organisatsiooni puhul on äärmiselt oluline liikmete sisemine motivatsioon ja tahe õppida. Naiskodukaitstes on küll olemas ametikandjatele koolitusmudelid (Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted, 2010), milles kirjas olevad

kursused tuleks läbida, aga sunniviisilist koolitamist organisatsioonis ei rakendata ja seega läheb liige kursusele ikkagi ainult siis, kui ta on selleks motiveeritud;

- Õppijakeskne lähenemine - Naiskodukaitse vabatahtlikke instruktoreid koolitatakse lähtudes andragoogilistest põhimõtetest. Instruktorid koolitavad omakorda organisatsiooni liikmeid viima läbi õppijakeskset õpet. Pereira ja Lõhmus (2005) on defineerinud, et õppijakeskne lähenemine seab esikohale õppija seniste teadmiste, kogemuste, arvamuste ja kultuurilise taustaga arvestamise. Koolitaja ülesandeks on pakkuda õppijale õppematerjali ja tegevusi, millest õppija saab kinnitust või mille abil ta hindab ümber oma senised teadmised;
- Paindlikkuse printsiipi jälgitakse Naiskodukaitse väljaõppe suhtes nii palju kui võimalik, samas kui miski on juba näiteks käskkirjaga kehtestatud, siis ei saa sellele enam paindlikult läheneda;
- Kättesaadav ja jõukohane - Naiskodukaitse väljaõpe on kättesaadav ja jõukohane kõigile organisatsiooni liikmetele. Kuna Naiskodukaitstes on erinevas vanuses, erineva õpiharjumuse ja -kogemusega, erineva sotsiaalse ja haridusliku taustaga naised, siis tuleb seda ka väljaõppe kavandamisel ja läbiviimisel arvesse võtta;
- Individuaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaal - Individuaalse ja sotsiaalse õppimise tasakaalu on organisatsioonis tervikuna raske hinnata. Kindlasti on viimase viie aasta jooksul astunud samme selle tasakaalu loomiseks, et ühes kursuses oleks nii individuaalset õpet kui ka sotsiaalset õpet, üksteiselt õppimist ja parima praktika jagamist.

Võib eeldada, et Naiskodukaitstes leiab aset kas juhuslikult või planeeritult ka informaalne õppimine. Näiteks leiab palju informaalset õppimist Naiskodukaitse mentorlusprogrammi raames, kus Naiskodukaitse liikmeks astujatele või tegevusest kõrvalejäänutele antakse võimalus saada mentorlusprogrammi kaudu tuge kiiremaks ja sujuvamaks organisatsiooni lõimumiseks (Naiskodukaitse mentorluse juhend, 2012).

Käsolevas magistritöös rõhutatakse IKT kasutamist mitteformaalse õppe toetajana, kuna internet on muutnud seda, kuidas inimesed informatsiooni leiavad ja infot omandavad (Wilmott, 2011). Wilmott on välja toonud erinevad mitteformaalset õppimist toetavad tehnoloogiad:

Tarkvara või rakendus

Mitteformaalse õppimise toetamine läbi tarkavaralise lahenduse nagu näiteks õpiahaldussüsteemid, õpikeskkonnad jmt, mida saavad arendada mitte ainult spetsialistid, vaid ka andekad ja ilma kvalifikatsioonita inimesed või grupid.

Wikipedia

Wikipedia on üks enim kritiseeritud õppimisvõimalusi internetis. Wikipedia on võimalus jagada internetis mitteformaalselt õppijatele oma teadmisi ja õpitut panustades wikipedia lehekülgede valmimisse. Wikipedias luuakse teadmist üheskoos ja kõik soovijad saavad selles osalised olla. Wikipedia võib olla esimeseks info otsingu allikaks ajakirjanikele, ränduritele, üliõpilastele ja isegi akadeemikutele. Wikipedia põhiprobleem ei ole mitte tema kahtlane usutavus infoallikana, vaid see, kui sellest saab kõige tavalisem teadmisteallikas, kuhu pöördutakse, siis kannatavad tugevalt akadeemiliste tekstide koostajad, kes peavad enda olulisust tõestama hakkama.

Blogipõhine ajakirjandus

Blogindus avab inimestele palju võimalusi oma arvamuse ja ideede avaldamiseks ning erinevatel teemadel kaasa rääkimiseks. Kõik saavad oma arvamust teistega jagada ja kõik saavad kõiki kommenteerida. Toimub omamoodi üksteiselt õppimine.

Wilmotti välja toodud tehnilistest võimalustest kasutab Naiskodukaitse esimest ehk tarkvaral põhinevat õpiahaldussüsteemi, sest muuks näiteks personaalseteks õpikeskkondadeks ei olda lihtsalt veel valmis. Instruktorid ei ole valmis nt blogide baasil õpetama ja enamik õppijaist ei ole tõenäoliselt valmis blogipõhiselt õppima. Esiatgu tuleb harjuda ja kohanduda suletud õpikeskkonnas õppimise ja õpetamisega ning sealt edasi on võimalik areneda järgmiste tasemeteni.

Hoolimata innovatsiooni omaksvõtmisele kuluvast ajast on tehnoloogia õige kasutamise korral õppetööd toetav ja veebipõhine õppel on omad plussid. IKT kasutamine võimaldab oluliselt laiendada ja mitmekesistada tavapäraseid õppevahendeid ja pakkuda uusi õppimis- ja õpetamiskogemusi. IKT võib oma paindlikkusega toetada erinevate õpistiilidega õppijaid (Rogalevitš, 2004).

1.2 E-kursuste modelleerimise raamistikud

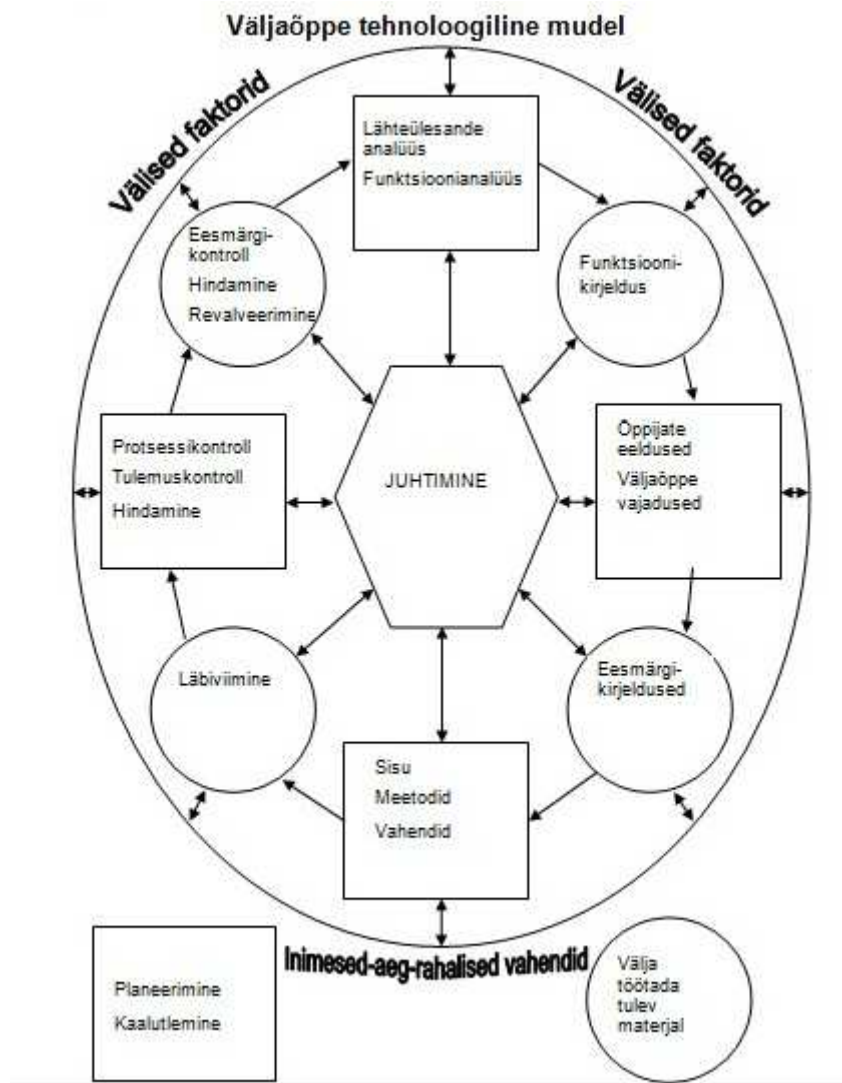
Õpetajad, kes tahavad ka digitaalajastul edukad ja tulemusrikkad olla, peavad mõistma, et enam ei saa samamoodi õpetada nagu neid endid on õpetatud. Õpetajad võiksid mõelda,

mis on nende õppetöö võtmeelemendid, mida saaks tehnoloogiat kasutades veelgi efektiivsemalt välja tuua, milliseid lisaväärtuseid annaks õppijatele õppetöös tehnoloogia kasutamine, kuidas tehnoloogiat õppetöösse rakendada ja palju muud, toovad välja Fawcett ja Juliana (2002).

E-kursuste loomisel saavad õppejõud, õpetajad ja instruktorid toetuda mõnele olemasolevale õpidisaini teooriale või mudelile. Reigeluth (1999) on välja toonud, et õpidisaini teooriad pakuvad tuge, et aidata inimesi õppida, arendada ja parandada haridust. Reigeluthi kohaselt pakub hea juhised informatsiooni eesmärkide, teadmiste ja eeldatavate tulemuste kohta, kuid samas võimaldab õpilastel olla aktiivselt kaasatud õpidisaini protsessi. Kusnets tuginedes Britainile on kirjutanud, et õpidisaini peamine mõte on luua uusi võimalusi õppimis- ja õpetamisprotsessi kvaliteedi ja mitmekesisuse pidevaks parendamiseks. Britain toob veel välja, et efektiivne õpetamine haarab õppijad läbi õppematerjalide ja ülesannete kaasa, motiveerib neid aktiivselt kaasa mõtlema ja läbi tegevuse õppima. Õpidisaini üheks eesmärgiks on laiendada tegevuste hulka, mida kasutatakse õppimise toetamiseks e-õppes (Britain, 2004).

Kerli Kusnetsi poolt 2007. aastal Tallinna Ülikooli Informaatika osakonnas kaitstud magistritöös „E-kursuste õppedisaini modelleerimine ja toetamine multimeediumipõhise õpematerjali abil Eesti E-kutsekooli kontekstis“ on õpi- ja õppedisaini olemus, loomise protsess ja õppedisaini mudelid põhjalikult kirjeldatud. Kuna Kusnets on oma magistritöös mitmeid käesoleva magistritöö jaoks olulisi teemasid põhjalikult käsitletud ning olulistele allikatele toetunud, siis on antud alapeatükis mitmel korral mainitud magistritööle viidatud. Teooria vahele on lisatud laiemaks mõistmiseks Naiskodukaitse konteksti.

On olemas üle 100 erineva õpidisaini mudeli, kuid enamus neist põhineb ADDIE mudelil (Rogalevitš, 2004). Ka Kaitseliidus ja Naiskodukaitstes lähtutakse õpidisaini koostamisel ADDIE mudelist ilma, et kasutajad seda otseselt endale teadvustaksid. Enamik kursusekavasid valmib praktilise õppe käigus. Kaitseliidu Koolis toimub viis nädalat kestev Väljaõppetehnoloogia kursus, kus õpitakse koostama kursusekava ehk siis õpidisaini. Õpidisaini koostamisel kasutatakse väljaõppetehnoloogia mudelit (Joonis 1), mis on tegelikult ADDIE mudeli tõlgendus. Kõik Naiskodukaitse kursusekavad on, kas kirjutatud Väljaõppetehnoloogia kursuse raames või koostatud Väljaõppetehnoloogia kursuse lõpetanute poolt.

Joonis 1. Väljaõppetehnoloogia mudel (Väljaõppetehnoloogia kursuse õppematerjalid, 2011).

ADDIE on tuletis inglise keelsetest sõnadest *Analysis* (analüüsimine), *Design* (kavandamine), *Development* (väljatöötamine), *Implementation* (rakendamine), *Evaluation* (hindamine) (Laanpere, 2012).

Järgnevalt on kõrvutatud ADDIE mudeli erinevaid etappe väljaõppetehnoloogia mudeli etappidega (Tabel 1):

Tabel 1. ADDIE mudeli etapid võrrelduna väljaõppetehnoloogia mudeli etappidega.

ADDIE mudeli etapid (Meigas, 2010)	Väljaõppetehnoloogia mudeli etapid
<p>1. <u>Analüüs</u></p> <p>Toimub vajaduste, sihtrühma ja konteksti analüüs;</p>	<p>1. <u>Lähteülesande analüüs</u></p> <p><u>Funktsioonianalüüs</u></p> <p>Analüüsitakse lähteülesannet ja analüüsitakse kursuse aluseks olevat funktsiooni nt „Administreerimiskursuse“ puhul analüüsiti Naiskodukaitse vabatahtliku juhi funktsiooni;</p> <p>Valmib dokument „Funktsioonikirjeldus“;</p>
<p>2. <u>Kavandamine ehk disain</u></p> <p>Sõnastatakse õpieesmärgid, valitakse kasutatava meedia tüübid, koostatakse kursuse ja selle sisu struktuur ning õppeprotsessi kava;</p>	<p>2. <u>Õppijate eeldused</u></p> <p><u>Väljaõppevajadused</u></p> <p>Selgitatakse välja, mida oma funktsiooni kirjeldusest peaks õppija enne kursusele tulekut juba teadma. Seejärel koostatakse väljaõppevajadus sellest, mida ta funktsioonikirjelduse põhjal peaks teadma/oskama, aga eeldusena ei tea/oska;</p> <p>Väljaõppe vajadusest tuletatakse kursuse struktuur ja eesmärgid;</p>
<p>3. <u>Väljatöötamine ehk arendamine</u></p> <p>Tulemiks on valmis kursus;</p>	<p>3. <u>Sisu</u></p> <p><u>Meetodid</u></p> <p><u>Vahendid</u></p> <p>Eesmärkidest ja struktuurist tuletatakse kursuse sisu, meetodid ja kasutatavad vahendid;</p> <p>Valmib kursusekava „läbiviimise“ osa;</p> <p>4. <u>Protsessikontroll</u></p> <p><u>Tulemuskontroll</u></p> <p><u>Hindamine</u></p> <p>Kavandatakse kursuse erinevad kontrollid ja hindamine;</p> <p>Valmivad kursusekava kontrollid, hindamise ja revalveerimise osa. Kursusekava on valmis;</p>
<p>4. <u>Läbiviimine ehk rakendamine</u></p> <p>Tegemist on ADDIE mudeli kõige otsustavama osaga. Selles etapis</p>	<p>5. <u>Pilootkursuse läbiviimine</u></p>

toimub kogu senitehtu rakendamine reaalses elus reaalsete õppijatega;	
6. <u>Hindamine</u> Oluline etapp kursuse kvaliteedi tagamise seisukohast. Hindamine ei ole ühekordne tegevus, vaid kogu ADDIE mudeli ulatuses toimuv protsess. Eraldi etapina on ta välja toodud kõige viimasena, et anda hinnang kogu loodud kursusele;	7. <u>Hindamine</u>

Väljaõppetehnoloogia mudeli kuuendat ja seitsmendat etappi ei ole kujutatud joonisel 1, sest mudel on mõeldud kursusekava kirjutajatele. Kursuse rakendamisega tegelevad enamasti teised inimesed ja hindamisega kolmandad inimesed. Tõenäoliselt oleks parem, kui samad inimesed, kes õpidisaini koostasid, viiksid läbi ka pilootkursuse, kuna neil on lihtsam esiteks pilootkursust läbi viia ja teiseks teha järeldusi ja muudatusi õpidisaini peale pilootkursuse läbiviimist. Põhjus, miks Naiskodukaitstes ja Kaitseliidus enamasti õpidisaini koostajad pilootkursust läbi ei vii, on see, et õpidisain koostatakse vähemalt Väljaõppetehnoloogia kursuse raames kolmekesi. Kolme eksperdi seas on alati sõltuvalt korrast ka 1-3 organisatsiooni vabatahtlikku liiget. Naiskodukaitse kursuste läbiviimise eest vastutavad aga enamasti Naiskodukaitse palgalised instruktorid, kuna vabatahtlikel puudub võimalus kursuse ettevalmistamise ja läbiviimise jaoks vajalikus mahus aega panustada. Seega osalevad õpidisaini koostajad võibolla kursuse läbiviimisel instruktorina või ei osale üldse. Naiskodukaitse kursusekavade ehk õpidisainide hindamine toimub kolmandate isikute poolt, tavaliselt Kaitseliidu Kooli Naiskodukaitse kursuste koolituspetsialisti poolt kokkupandud ekspertgrupi poolt.

Kusnets toob tuginedes Jochemsile, Merriënboerile ja Koperile välja, et e-õppe ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia areng on õppeprotsessi kvaliteedi ja uuenduslikkuse edasiviija ainult teatud olulistel tingimustel, mis on alljärgnevalt välja toodud:

- 1) E-õppes tuleb alati arvestada pedagoogiliste, tehnoloogiliste ja organisatoorsete aspektidega;
- 2) E-õpet tuleb vaadelda kui integreeritud osa õppeprotsessis, mitte kui teiste õppevormide asendajat;

- 3) E-õpe peab alati olema õppijakeskne, et erinevate võimetega õppijad erinevatest piirkondadest saaksid omandada vajalikud kompleksoskused vastavalt reaalsele olukorrale ja kontekstile (Kusnets, 2007).

Läbimõeldud õpidisain tagab õppimise paindlikkuse ja motiveerib õppijaid. Õpidisaini mudel on üldistatud õppimisprotsessi raamistiku kirjeldus, mis annab ülevaate protsessis kasutatud põhimõtetest, strateegiatest ja didaktikast. Mudelite kasutamine omakorda annab võimaluse õpetajatel õpiprotsesse terviklikumalt kaardistada ja analüüsida. Õppija ja õpetaja jaoks on mudelis olulised kujundlikkus, loomingulisus ja lihtsus selle kohandamisel ning rakendamisel. Mudeleid võibki jaotada kasutamise eesmärgi järgi (Kusnets, 2007).

Kusnets välja toonud Salmoni 2003. aastal valminud õppimise ja õpetamise mudeli, mis sarnaneb Maslow vajaduste hierarhiaga, kus eelnevate etappide läbimine on edasiliikumiseks vajalik. Kõige alumisel tasandil on juurdepääs ja motivatsioon, mis sisaldavad süsteemi sisse logimist, tutvustamist ja julgustamist. Teisel astmel on veebipõhine sotsialiseerumine, mille raames tutvutakse kaaslastega ja tutvutakse süsteemiga. Kolmas tasand on info jagamine. Neljas tasand on teadmiste konstrueerimine, kus jõutakse uue teadmiseni varasemalt olemasolevate teadmiste põhjal. Kõige kõrgem tase on areng, mille alla käivad toetamine, uute võimaluste nägemine (Kusnets, 2007).

Ka „Administreerimiskursus“ järgib üldjoontes sama mudelit. Kursuse algul on sissejuhatavad julgustavad kirjad ja ülesanded. Veebipõhine sotsialiseerumine on küll segunenud info jagamise tasandiga, sest üksteise ja süsteemi tundma õppimist on soodustatud läbi info saamise ja jagamise erinevate ülesannete käigus. Võib eeldada, et suur osa käesoleva magistritöö raames läbi viidud e-kursuse lõpetajatest jõudis ka teadmiste konstrueerimise tasemele, vähemalt oli õpidisainis seda soodustavaid ülesandeid. Kas mõni kursuse läbinu ka arengu tasemeni jõudis, on hetkel teadmata ja ilmselt võibki see selguda hiljem, kui kursuse läbimisest on juba aega mööda läinud. Arengu tasemele jõudmist soodustab kursuse lõpus olnud eneserefleksiooni ülesanne.

1.3 Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted

Naiskodukaitse on Kaitseliidu seaduse alusel tegutsev Kaitseliidu eriorganisatsioon. See on üle-eestiline vabatahtlik naisi koondav organisatsioon, mis annab oma panuse riigikaitse ja ühiskonna arengusse Kaitseliidu toetamise, kodanike harimise ning isamaaliste traditsioonide hoidmise kaudu (Naiskodukaitse põhikiri, 2011). Naiskodukaitse

on naisorganisatsioon, kus leidub harivat ja väljakutseterohket tegevust igas eas ja erineva sotsiaalse taustaga naistele – kõik liikmed saavad väljaõpet, saavad teha sporti ja osaleda militaarses tegevuses ning võtta osa seltskondlikest üritustest. Juhtimissüsteem põhineb vabatahtlikel liikmetel. Liikmete väljaõpe ja organisatsiooniline tegevus on suunatud Kaitseliidu kui terviku ülesannete täitmisele, läbi mille saab iga liige anda oma panuse riigikaitse arendamisesse ja laiemalt kogu ühiskonna paremaks muutmisele (Naiskodukaitse arengukava 2012-2015, 2012).

Naiskodukaitse on jagatud üle Eesti viieteistkümneks ringkonnaks, mille piirid valdavalt kattuvad maakonnapiiridega. Erandiks on Lääne ringkond, mis hõlmab nii Lääne- kui Hiiumaad ja Tallinna ning Harju ringkond, mis asuvad mõlemad ühes maakonnas, ent on eraldi üksused.

31. detsembri 2012. aasta seisuga on Naiskodukaitstes 1834 liiget. Palgalisi töötajaid on kokku 17 (Naiskodukaitse, 2013).

Naiskodukaitse üheks peamiseks eesmärgiks on oma liikmete harimine. Naiskodukaitse väljaõpe jaguneb baasväljaõppeks, erialaväljaõppeks, juhtide õppeks ja instruktorite õppeks (Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted, 2010).

Organisatsiooniga liitumise järel läbib iga liige kõigepealt baasväljaõppe, mis annab eeldused organisatsioonis tegutsemiseks ja edasiseks eriala valikuks. Baasväljaõppel on neli moodulit: organisatsiooniõpetus, esmaabi, toitlustamine ja sõdurioskused. Baasväljaõppe läbiviimisel kasutatakse õpetajatena eelisjärjekorras Naiskodukaitse vabatahtlikke instruktoreid. Peale baasväljaõppe läbimist valib liige eriala või erialad, millel edasi tegutseda ja hakkab läbima vastava eriala kursuseid. Lisaks on liikmel vastavalt ametikohale võimalik läbida ametikoha-, juhtimis- ja instruktorikursuseid (Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted, 2010).

Erialad, millele Naiskodukaitstes spetsialiseeruda saab on avalikud suhted, meditsiin, side ja staap, toitlustamine, kultuur, sport, formeerimine ja noortejuhtimine. Igal erialal on omad väljatöötatud juba olemas olevad kursused ning lisaks tuleb kursuseid iga-aastaselt juurde.

Naiskodukaittsel on seisuga 01.04.2013 6 kinnitatud kursusekavaga kursust ja lisaks veel 3 kursust, mida viiakse läbi lõplikult kinnitamata kursusekava alusel. Naiskodukaitse kursuseks on käesoleva uurimistöo raames loetud kursused, mida viib läbi Naiskodukaitse ja mille kursusekavad on Naiskodukaitse hallata.

Naiskodukaitse kursused on:

1. Naiskodukaitse baasväljaõppekursus
2. Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile (kursusekava uuel kujul kinnitamata)
3. Igapäevaturvalisuse kursus
4. Naiskodukaitse ja Kaitseliidu välikokakursus
5. Toitlustus erialarühma juhi kursus
6. Naiskodukaitse avalike suhete kursus
7. Staabiassistendi baaskursus
8. Esmaabi instruktori kursus (kinnitamata kursusekava)
9. Rühmaparameediku erialakursus Kaitseliidus (kinnitamata kursusekava)

Naiskodukaitse kursustesse püütakse järjest rohkem e-õppe elemente sisse panna. Esimene täies mahus veebipõhine kursus „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ viidi läbi oktoobrist 2012 kuni jaanuarini 2013 käesoleva magistr töö raames.

Enamikesse hiljuti koostatud või revalveeritud Naiskodukaitse kursusekavadesse on osa õpieesmärkidest pandud täitmiseks kaugõppes. Kaugõppe maht ja olemus on välja toodud tabelis 2.

Tabel 2. Statsionaar- ja kaugõppe osakaal ning olemus Naiskodukaitse kursustel.

Kursus	Statsionaarõpe (sh õppepraktika) akadeemilistes tundides	Kaugõppe akadeemilistes tundides	Kaugõppe olemus
Naiskodukaitse baasväljaõpe	86	0	
Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile (uuel kujul kinnitamata)	0	60	E-õpe õpiahaldussüsteemis Ilias
Igapäevaturvalisususe kursus	9	0	
Naiskodukaitse avalike suhete kursus	20	10	Kodutöö saadetakse meiliga. Kursuslane osaliselt saadab meiliga tagasi, osalt võtab kursusele kaasa.
Naiskodukaitse ja Kaitseliidu välikoka kursus	154	21	Kodused ülesanded ja õppematerjalid on üleval kursuse kodulehel. Kursuslane sooritab ülesanded ja võtab kursusele kaasa.
Staabiassistendi baaskursus	53,5	8,5	Kursuslane saab kodutöö meiliga. Sooritab testi (google form) ja täidab muud ülesanded ning võtab kursusele kaasa.
Esmaabi instruktori kursus (kinnitamata)	65	20	Kaugõppe jaoks on Iliases materjalid iseseisvaks tööks
Rühmaparameediku erialakursus Kaitseliidus (kinnitamata)	372	63	Kaugõppe jaoks on Iliases materjalid iseseisvaks tööks
Toitlustus erialarühma juhi kursus	16	12	Kodused ülesanded ja õppematerjalid on üleval kursuse kodulehel. Kursuslane sooritab ülesanded ja võtab kursusele kaasa.

Nagu tabelist 2 näha on Naiskodukaitse üheksast kursusest seitsmel olemas kaugõppeosa. Peale käesoleva kursuse raames loodud kursuse on õpiahaldussüsteemiga Ilias seotud veel kaks kursust: Esmaabi instruktori kursus ja Rühmaparameediku

erialakursus Kaitseliidus. Mõlemal mainitud kursusel on Iliases materjalid iseseisvaks õppimiseks ja tagasiside küsimustikud. Ülejäänud kursuste puhul on kaugõpe kaootilisem ja ülesanded saadetakse kursustele kas meili teel või pannakse kursuse kodulehele üles. Viimane sõltub siis kursuseülevaate valikust. Kuna kursuse ülemaks olemine on nii mõnegi kursuse osas roteeruv ja kursuse ülem võib olla iga kord erinev ning igal kursuseülemal on erinevad oskused, siis võib ka kaugõppe läbiviimine korraldada erinevalt. Naiskodukaitse baasväljaõpe on igas ringkonnas läbi viidav kursus. Juhtimis- ja õpetajakursuseid viib läbi Kaitseliidu Kool.

Distantsõppe raames meili teel koduste ülesannete saatmine või nende üles panek kodulehele, ei ole e-õpe selle sõna sisulises tähenduses. E-õppe nime vääriva kaugõppeni jõudmiseks on tabelis 2 väljatoodud kursustest enamikel veel pikk arengutee ees. Samal teemal toob Peeter-Erik Ots oma artiklis välja, et õpiku digiteerimine ei ole veel e-õppekeskkond. Tänapäeval on iseseisvas tööks mõeldud materjalidekogu pigem keskkond kui raamturiil, sest tehnoloogia on erinevate meediate võimalused mitmekordistanud. Rääkides tänapäevasesest õppekirjandusest tuleks mõelda kogu seda võimaluste avarust, mida tehnoloogia pakub. Kaasaegset õppekeskkonda paberile panna on võimatu. Sel lihtsal põhjusel, et ainuüksi väljatrükituna paberile täidaks see terved klassiruumid. Ning loomulikult on video väljatrükk üpris lootusetu (Ots, 2013).

2. Meetod

Käesoleva uuringu eesmärgiks on välja selgitada, milline on sobiv õpidisain Naiskodukaitsele, kuidas hindavad õppijad Naiskodukaitse e-kursusel osalemise kogemust ja milline on Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite suhtumine e-õppesse ning nende valmisolek viia ise e-õpet läbi.

2.1 Uuringu ülesehitus

Käesolev uuring on viidud läbi tegevusuuringuna. Tegevusuuring on sotsiaalsete olukordade uurimine eesmärgiga parandada teatud erialase tegevuse kvaliteeti. Uuringu viib läbi praktikust uurija, kes lähtub praktilistest küsimustest ja keskendub oma aine kontekstile (Löfström, 2011).

Magistritöö autori kui instruktor-uurija poolt disainiti statsionaarõppe kursus „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ ümber e-kursuseks kaasates õppijaid, Naiskodukaitse vabatahtlike instruktoreid ja Naiskodukaitse juhtkonda. Mainitud e-kursus viidi läbi täielikult veebipõhisena õpihaldussüsteemis Ilias. Kursust alustas 38 ja lõpetas 29 naiskodukaitsjat. Kursus kestis 10 nädalat ja kursusel kasutati erinevaid õppimist toetavaid meetodeid nagu näiteks enesetestid, grupitööd, üksteise kogemusest õppimine jne.

Kursuse läbinute seas viidi läbi ankeetküsitlus, mis vastas uurimisküsimusele „Kuidas hindavad õppijad Naiskodukaitse e-kursusel osalemise kogemust?“. Lisaks viidi läbi ankeetküsitlus Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite seas otsimaks vastust uurimisküsimusele „Millised on Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud e-õppe suhtes ning valmisolek viia läbi e-õpet?“.

Eelnevaid andmekogumisviise arvesse võttes analüüsiti koostatud e-kursust ja viidi kursusesse sisse vajalikud muudatused.

Täpsemalt on magistritöö raames läbiviidud tegevuste vastavus uurimistöö eesmärkidele välja toodud tabelis 3.

Tabel 3. Uurimistegevuse vastavus magistritöö eesmärkidele.

Magistritöö eesmärk	Uurimisküsimus	Tegevus
Disainida „Administreerimiskursus“ ümber e-kursuseks.	Milline on sobiv e-kursuse disain Naiskodukaitsele?	Kursusekava revalveerimine; Õpidisaini loomine Iliases
Via vabatahtlikele juhtidele läbi e-kursuseks disainitud „Administreerimiskursus“ ja teostada kursuse järelanalüüs ning via kursusesse sisse vajalikud muudatused.	Kuidas hindavad õppijad Naiskodukaitse e-kursusel osalemise kogemust?	E-kursuse läbiviimine; Ankeetküsitluse läbiviimine e-kursuse lõpetanute seas; E-kursuse ja ankeetküsitluse vastuste analüüs; E-kursusesse parendusmuudatuste sisseviimine;
Kaardistada instruktorite hoiakud ja kogemused e-õppe osas ning valmisolek via läbi e-õpet.	Millised on Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud e-õppe suhtes ning valmisolek via läbi e-õpet?	Ankeetküsitluse läbiviimine vabatahtlike instruktorite seas; Ankeetküsitlusest kokkuvõtete tegemine;

2.2 Valim

Magistritöö raames viidi läbi kaks erineva valimiga ankeetküsitlust.

Küsitlus „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ lõpetanutele

Magistritöö raames läbiviidud e-kursuse läbis 29 õppijat. Kõigile lõpetajatele saadeti ankeetküsitlus. Küsitlusele vastas 24 kursuse läbinut.

Tabel 4. Vastajad ametikohtade lõikes.

Vastus	Arv
Jaoskonna aseesinaine	1
Jaoskonna esinaine	11
Ringkonna juhatuse liige	1
Ringkonna aseesinaine	3
Ringkonna esinaine	3
Ringkonna instruktor	5
Kokku	24

Vastajaid oli vanuses 25-62. Kõige enam vastajaid oli vanuses 31-35. Tabel 4 toob välja, et kõige enam oli vastanute hulgas jaoskonna esinai (11) ja ringkonna instruktoreid (5).

Ligi pooltel (47%) uuringus osalenud naiskodukaitsjatel on varasem e-kursustel osalemise kogemus olemas.

Küsitlus Naiskodukaitsse vabatahtlikele instruktoritele

Küsitlus saadeti täpselt 100-le vabatahtlikule instruktorile, kellest vastas 42 instruktorit 14-st ringkonnast. Vastanute täpsemat jagunemist ringkonniti näeb tabelis 5. Vastajaid ei olnud Pärnumaa ringkonnast.

Tabel 5. Vastajate jagunemine ringkonniti.

Ringkond	Vastajate hulk
Alutaguse	1
Harju	4
Jõgeva	2
Järva	2
Lääne	1
Põlva	1
Rapla	1
Saaremaa	3
Sakala	3
Tallinn	8
Tartu	7
Valga	3
Viru	4
Võrumaa	2
Kokku	42

Enim vastajaid oli Tallinna ja Tartu ringkondadest, vastavalt 8 ja 7. See oli ka eeldatav, kuna Tallinna ja Tartu ringkondades on ka proportsionaalselt kõige rohkem instruktoreid.

Instruktoriks on antud magistritöös nimetatud Naiskodukaitsse liikmeid, kes on õpetajateks organisatsiooni sisekoolitustel. Enamasti on nad läbinud Instruktorikursuse Kaitseliidu Koolis, aga see ei ole antud magistritöös instruktoriga defineerimise kriteeriumiks.

Kokku paluti ankeetküsitlusele vastata 100-l instruktoril. Oodatust väiksem vastajate hulk tuleneb autori arvates mitmest erinevast põhjusest. Esiteks said instruktorid ainult ühekordse viite küsitlusele ja mitte hilisemaid korduvaid meeldetuletusi, mis oleks ilmselt vastajate hulka tõstnud. Teiseks on e-õpe Naiskodukaitses piisavalt tundmatu teema, et võib autori arvates potentsiaalsetes vastajates tekitada hirmu ja mõtte, et nad ei oska sel teemal kaasa rääkida ja küsimustele vastata.

Erialase spetsialiseerumise puhul olid vastajatele ette antud tabelis 6 näha olevad valikud. Kuna osa instruktoreid on korruga mitme eriala instruktorid, siis on allolevas tabelis märgitud 50 erialast spetsialiseerumist mitte 42 nagu on vastajate arv.

Tabel 6. Vastanute jagunemine erialati.

Eriala	Arv
Avalik esinemine	2
Avalikud suhted	3
Esmaabi	7
Igapäevaturvalisus	7
Instruktoriõpe	4
Toitlustamine	5
Organisatsiooniõpetus	16
Side ja staabiassistentlus	2
Treeneriõpe	1
Välioskused (sh orienteerumine)	3

Kõige rohkem oli vastanute hulgas organisatsiooniõpetuse instruktoreid (16 in). Rohkem oli veel igapäevaturvalisuse (7 in) ja esmaabi (7 in) ning toitlustusinstruktoreid (5 in). Vähem oli vastanute hulgas instruktoriõppe (4 in), välioskuste (3 in), avalike suhete (3 in), avaliku esinemise (2 in), side- ja staabioskuste (2 in) ning treeneriõppe (1) instruktoreid.

2.3 Andmete kogumine ja andmeanalüüs

Andmete töötlemisel ja analüüsimisel kasutati MS Excel tarkvara. Andmete kogumisel ja töötlemisel saadud tulemused on välja toodud peatükis 3.

Selgitamaks välja „Administreerimiskursuse Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ lõpetajate hinnanguid kursusele ja laiemalt e-õppele viidi antud magistr töö raames läbi ankeetküsitlus. Küsitluses (Lisa 1) oli 33 küsimust ja need võib tinglikult jagada nelja blokki:

1. Isikuandmed ja senine kogemus e-õppes
2. Küsimused instruktorile võrdlemaks e-õpet auditoorse õppega
3. Küsimused kursuse ja lliase kohta üldiselt
4. Küsimused kursuse erinevatest komponentidest saadud õpikogemuse kohta

Küsitlus viidi läbi vahemikul 19.-30. märts 2013 veebipõhiselt kasutades selleks Google formi lahendust.

Selgitamaks välja Naiskodukaitstes õppetööd läbiviivate instruktorite hoiakuid e-õppe suhtes ning nende valmisolekut õpetada e-õppes viidi antud magistr töö raames läbi ankeetküsitlus. Küsitluses (Lisa 2) oli 28 küsimust ja need võib tinglikult jagada nelja blokki:

1. Isikuandmed
2. Küsimused senise kogemuse kohta e-õppes
3. Küsimused instruktori nägemuse kohta e-õppes Naiskodukaitses
4. Küsimused instruktori olemuse ja põhimõtete kohta selgitamaks tema innovaativsus ja valmisolekut viia läbi e-õpet

Küsitlus viidi läbi vahemikul 22. märts-3. aprill 2013 veebipõhiselt kasutades selleks Google formi lahendust.

Läbiviidud küsitluste tulemuste analüüsimiseks:

- 1) Korrastati saadud andmetabelid
- 2) Kasutati vastanute osakaalude leidmiseks sagedustabelit
- 3) Leiti osakaalude protsente
- 4) Kategoriseeriti ja grupeeriti vastused vabavastuseliste küsimuste puhul

3. Tulemused

Järgnevalt on välja toodud magistritöö raames valminud e-kursuse disain ja kursuse läbimisest saadud kogemus, instruktorite hoiakud ja valmisolek e-õppeks.

3.1 E-kursuse disain Naiskodukaitsele kursuse „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ näitel

„Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ on mõeldud läbimiseks ringkonna ja jaoskonna tasandi juhatustele, erialagrupi juhtidele, erineva tasandi revisjonikomisjonidele ja ringkonna instruktorile. Administreerimine oli algselt üks moodul 2002. aastal valminud „Naiskodukaitse jaoskonna esinaise kursusest“. Alates 2007. aastast kasvas eelmainitud kursusest välja eraldiseisev „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“. Statsionaarkursusena õpetati administreerimist üsna palju kordi. 2012. aasta lõpus viidi sama kursus käesoleva magistritöö raames pilootkursusena esmakordselt läbi õpiahaldussüsteemis Ilias.

Magistritöö raames ümberdisainitud kursus ehk õpidisain valmis koostöös mitmete ekspertidega. Näiteks koostati esmased põhipunktid kursuse sisu osas Naiskodukaitse instruktorite õppepäevadel, kus grupidööde raames panustasid „Administreerimiskursuse“ disaini pea kõik Naiskodukaitse palgalised töötajad. Peale kursuse eesmärkide sõnastamist ja esmase disaini paberile panemist, on kursusekava käinud kommenteerimisel mitmete ekspertide juures alates Naiskodukaitse esinaisest kuni jaoskonna esinaiseneni sisaldades ka vahepealsete tasandite juhte. Peale kursusekava sellisele kujule saamist, et selle põhjal saab õpetada, viidi „Administreerimiskursus“ Iliasse. Seejärel viidi läbi pilootkursus, mille põhjal said kursuse disaini kohta ettepanekuid teha ka käesoleva uurimuse raames e-kursuse läbinud õppijad.

Pilootkursuse kogumaht ehk 60 akadeemilist tundi oli jaotatud kümnele õppenädalale. Iga nädala alguses avanes uue nädala õppematerjal ja ülesanded. Kuna poole kursuse peal oli suur hulk õppijaid ülesannete sooritamisega maha jäänud, tuleks edaspidi poole kursuse peal ehk pärast viiendat õppenädalat teha ilma uue ülesandeta vahenädal, mis annaks mahajääjatele võimaluse järgi jõuda.

Kursusel järgiti põhimõtet, et kursuselased jagaksid võimalikult palju oma kogemusi ja saaksid seeläbi üksteiselt õppida. Lisaks pidi kursus sisaldama palju praktilisi harjutusi. Kursusesse oli pandud võimalikult palju erinevaid komponente, et kursus õppijate jaoks üksluiseks ei muutuks.

Ajukaj (2009) on oma magistritöös välja toonud, et e-õppe eduka toimimise võtmeteks on:

Sisalduselementide tüüpide varjeerimine – kujundid, helid, tekstid töötavad koos selleks, et säilitada informatsiooni erinevates mälu alades ning tulemusena saame tunduvalt parema materjali omandamise.

„Administreerimiskursuse“ pilootkursusel heli- ja videomaterjali ei kasutatud. Küll aga oli kursuses erinevaid jooniseid, tabeleid, fotosid. Tuleb mõelda võimalustele lisada „Administreerimiskursusesse“ ka heli- ja videomaterjali. Probleemiks on siin eelkõige teema leidmine, mille kohta võiks heli- ja videomaterjali tekitada, sest administreerimine on sisult eelkõige töö paberitega. Ühe võimalusena võiks õppimist toetavana üles panna video pühaliku töötuse andmisest .

Tähelepanu köitva koostöö loomine – mängud, küsitlus ning isegi kõige lihtsam andmete töötlemine ekraanil, toob kaasa suurendavad huvi, mis omakorda parandab materjali meeldejätmist.

„Administreerimiskursuses“ oli erineva stiiliga enesetesti küsimusi kinnistamiseks õpitavat.

Tagasiside tagamine – e-õppe kursused peavad tagama ka tagasiside süsteemi, selleks et korrigeerida valesti tõlgendatud materjali. Kohene tagasiside on parem, kuna õppeprotsessi iga järgnev samm põhineb eelmise sammu efektiivsuse analüüsil. Tagasiside puudumisel võib juhtuda, et iga järgmine samm võib põhineda läbitud materjali valel interpretatsioonil.

„Administreerimiskursuse“ õppijad said personaalset tagasisidet iga sooritatud ülesande kohta ja lisaks oli võimalus esitada koguaeg küsimusi. Kujunesid välja kindlad õppijad, kes küsisid täpsustavaid küsimusi, ja ülejäänud, kes ei küsinud kordagi.

Koostöö soodustamine teiste õppurite ja õpetajatega – foorumid, jututoad, SMSid, e-mailid, videokonverentsid – kõik nad hästi asendavad klassiruumis toimuvaid diskussioone ning suurendavad õppuritevahelist koostöö efekti.

„Administreerimiskursusel“ soodustati läbi erinevate foorumite, üksteise tehtu hindamise ja wiki ülesannete õppijate vahelist koostööd ja parima praktika jagamist.

Oma tempo – E-õpe võimaldab läbida kogu kursus just õppijale sobivas tempos. See välistab puudumisi õppeprotsessis ning hetkedel, kui õppur on mingitel välispõhjustel õppetööst eemal või kui õpetaja seletused pole arusaadavad.

„Administreerimiskursusel“ oli ülesande sooritamise ajaks üks nädal. Õppijatel kes jäid õppetöös maha, oli võimalus sooritada oma ülesanded kursuse lõpus olnud lisanädalal, mille järele selgus vajadus kursuse vältel.

Alljärgnevalt on kursuse erinevad komponendid nende esinemisjärjekorras „Administreerimiskursusel“ välja toodud.

Sissejuhatus ja eesmärgid – väljaspool kursuse nädalate kaustu on esimeseks tutvumiseks moodul, mis tutvustab kursuse eesmärke ja korraldust ning sisaldab kursuse ülema poolset sissejuhatust. Just see moodul aitas õppijatel e-kursuses ja Iliases orienteeruma hakata. Uurimistöö käigus õppijate poolt antud info tõttu on edaspidi selles moodulis ka tehnilisem Iliase tutvustus, lugemiseks õppijatele, kes soovivad ise katsetamise asemel Iliast enne ülesannete juurde asumist lähemalt tundma õppida.

Ettepanekud kursuse kohta – foorum, mis seisab kursuse nädalatest väljaspool ja on mõeldud kursuse vältel jooksvaks postitamiseks kohe, kui tuleb mõtteid kursuse korralduse, sisu, ülesehituse jne kohta. Foorumi ettepanekute abil peaks kursus arenema ja järjest paremaks muutuma. Reaalselt muutus antud foorum pilootkursuse ajal hoopis küsimuste foorumiks, kus peamiselt küsiti ühe või teise tehnilise võimaluse kohta Iliases. Kuna antud foorum oli ainus, mille uusi postitusi nägi kohe kursusesse sisse logides, oli see ka kõige kiirem viis tagasisidet saada ja toimus hästi õppimist takistavate tegurite kohta küsimuste esitamise kohana.

Nädala kaustad – igal nädalal oli oma kaust (Foto 1), mis avanes esmaspäeva hommikul ja sisaldas uue nädala õppematerjale ja ülesandeid.

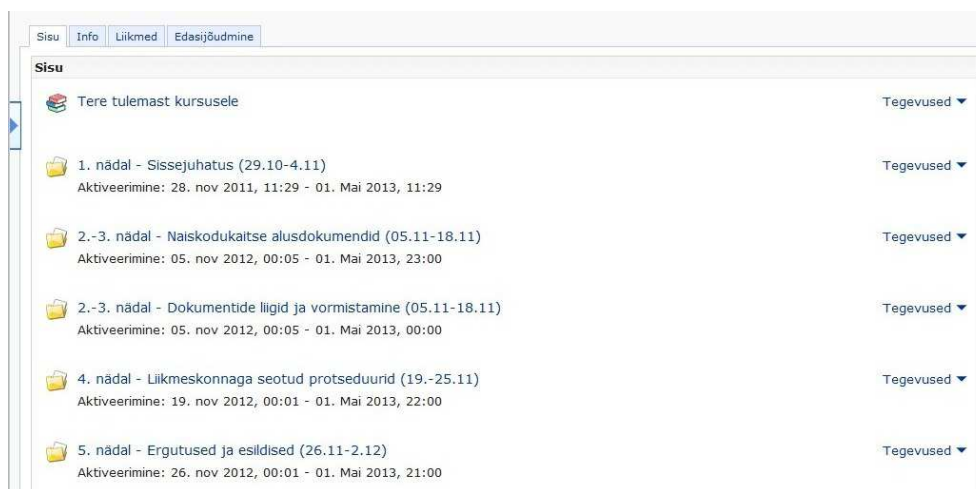

Foto 1. Nädala kaustad „Administreerimiskursusel“

Enesetutvustus ja ootused kursusele – Esimese nädala ülesandeks oli tutvustada ennast kui naiskodukaitset ja tuua välja oma ootused kursusele. See oli esimese õppenädala ainus ülesanne, et anda õppijatele ajaliselt võimalus sisse elada ja ka Iliasega lähemalt tutvuda. Enamik kursuslasi pidas enesetutvustust e-kursuse algul vajalikuks, et teada, kellega koos õpid, kellele kogemusi jagad, ja kelle kogemustest ise õpid.

Ülesanded – iga nädala kaustas oli Iliase moodul, kus olid kirjas vastava nädala ülesanded. Ülesanded olid nädalati varieeruvad ja on täpsemaot välja toodud allpool (nt mõistekaardi loomine, tabeli täitmine, testi sooritamine jne). Oli nii individuaalseid kui ka paaris- ja grupitöid. See oli iganädalaselt ainsaks ankruks, mille puhul oli teada, et sealt saab vaadata, millised on vastava nädala õpieesmärgid ja ülesanded.

Teoriamaterjalid – Pea iga nädal sisaldas teoriamaterjale Iliase või SCORM mooduli näol. Teoriamaterjalides oli sageli ka süsteemiväliseid linke näiteks Naiskodukaitse siveveebi või kodulehele. Edaspidi tuleb teoriamoodulid erinevalt pilootkursusest, kus nad olid nimetatud iga kord erinevalt vastavalt sisule nt „Teennetemärkide kandmine“, „Koosolekute läbiviimine“ jne, nimetada selgeks mõistmeks „Teooria“, „Õppematerjalid“ vmt, sest pilootkursuse kogemus näitas, et mitmed kursuselased ei saanud aegajalt aru, kust nad teema kohta lugeda saavad.

Mõistekaart – õppijate ülesandeks oli teha oma ametikohta kujutav mõistekaart ja see Iliasse üles laadida. Õppijad said viiteid mitmetele erinevatele mõistekaardi koostamise vahenditele. Kasutati mitmeid erinevaid vahendeid ja valmisid väliselt erinevad mõistekaardid. Valmis mõistekaarte said vaadata ka kaasõppijad.

Mõistekaardi koostamine tehniliste vahenditega oli enamike õppijate jaoks uus. Kuna uue vahendi tundmaõppimine ja sellega hakkama saamine tekitas õppijates positiivse emotsiooni ja andis suure õpikogemuse, siis tasub uusi vahendeid kursusesse veelgi tuua. Näiteks enesetutvustus läbi ajatelje, juhatusete kohtumise määramine doodle'is jne.

Foorumid – kuna foorumid on autori arvates kõige paremad oma kogemuse jagamise ja arvamuse väljendamise kohad, siis sisaldas kursus kümme erineva teemakäsitlusega arutusfoorumit (Foto 2). Avaldati oma mõtteid dokumentide, mentorluse, arenguestluste, ergutamise, kodulehe, tööplaani, arengukava, andmete kogumise ja aruannete, revisjoni, ja tagasiside üle. Lisaks olid mõned foorumid tehtud töö üleslaadimiseks.

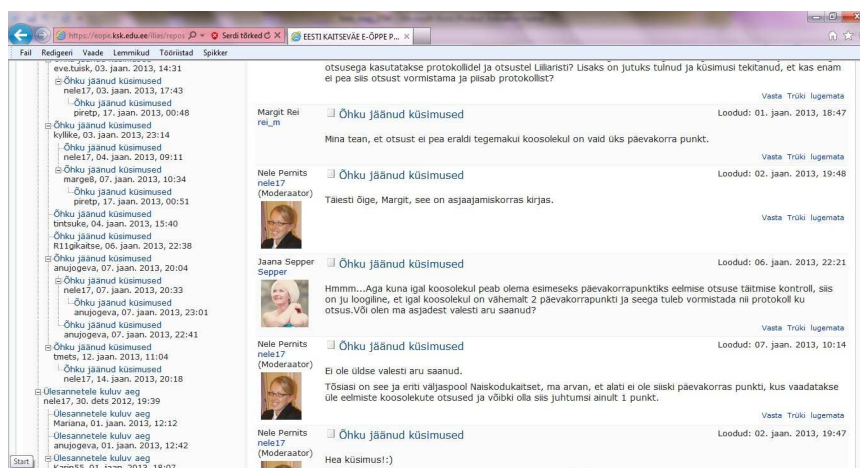

Foto 2. Foorum „Administreerimiskursusel“

Kuna aga foorumis postitamisest saadud õpikogemust hindasid vähesed õppijad suureks, tuleb osa arutusfoorumeid asendada edaspidi muude ühist teadmusloomet soodustavate ülesannetega. Näiteks võib foorumi asemel teha ringkondades toodetavatest dokumentidest ühise joonise ja panna mentorluse plussid kirja wikis. Kuna enamik kursuselasi sai suure õpikogemuse tabeli täitmise ülesannetest, siis tuleks nt andmete kogumise ülesandes foorumi asemel panna õppijad gruppides tabelit täitma.

Dokumentide üles laadimine – Kursusel oli mitu dokumenti üles laadimise ülesannet, mis tehniliselt olid lahendatud erinevalt.

Kõige kehvem dokumendi üleslaadimise variant oli testi sees olev dokumendi laadimise ülesanne. Kuna õppija ei ole arvestanud, et ta peab hakkama keset testi dokumenti koostama, siis ei pruugi ta olla testi jaoks endale piisavalt aega varunud. Lisaks ei kontrolli Ilias automaatselt testitulemust, kui seal on sees ka käsitsi hinnatav ülesanne, seega ei saa õppijad oma soorituse kohta tagasisidet enne, kui instrktor on dokumendi üle kontrollinud ja käsitsi testitulemuse sisestanud.

Teise variandina kasutati testi varianti ainult ühe üleslaadimise küsimusega. See töötas esimesest variandist paremini ja oli ainuvõimalik lahendus ülesannete puhul, kus õppijad ei tohtinud üksteise lahendusi näha. Kolmandana variandina oli kasutusel dokumentide foorumisse üles laadimine. See variant töötas väga hästi ülesannete puhul, kus oli võimalus ka teiste lahendusi vaadata, kommenteerida ja neist õppida. Üleslaadimise ülesanneteks olid näiteks protokoll, kirja ja koosoleku kutse koostamine, ürituse plaani ja esildise tegemine.

Testid – kursusel oli kaks valikvastustega testi: dokumentide ja ergutamise teemaline (Foto 3). Mitu õppijat tõi välja, et proovisid testi algul ilma materjale lugemata sooritada. Peale läbikukkumist olid nad aga hoopis motiveeritumad õppematerjale lugema. Täiskasvanud õppijate puhul tõstavad ilmselt nii testi edukas sooritamine kui ka mittesooritamine õpimotivatsiooni. Lisaks testidele oli õppematerjalide sees ka enesetesti küsimusi. Tõenäoliselt on täiskasvanud õppijal vaja lisaks nõ olemasolevast kogemusest foorumis arutlemisele, ka midagi konkreetset oma teadmiste mõõtmiseks nagu seda on test.

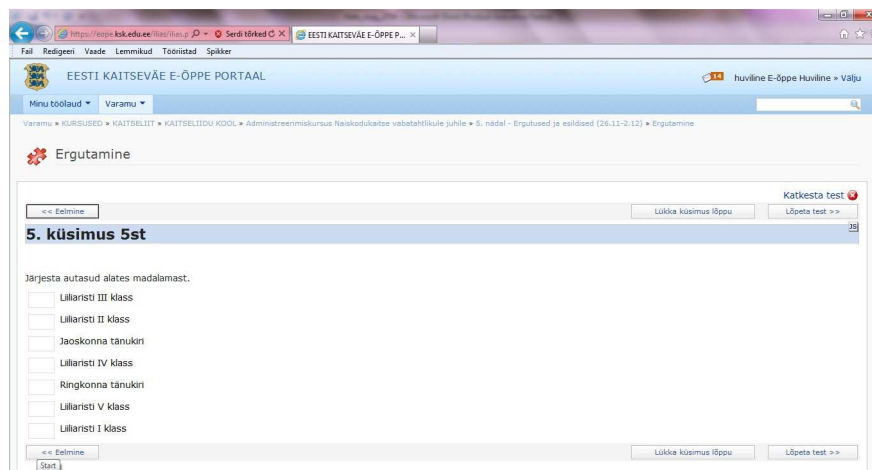

Foto 3. Test „Administreerimiskursusel“

Tabelite täitmine – kursusel oli kaks tabeli täitmise ülesannet, üks liikmete vastuvõtmise ja teine nende lahkumise kohta. Tabelite täitmine oli õppijate arvates üks suurema õpikogemuse andnud ülesanne.

Foto tegemine – iga õppija pidi vastavalt õpitule paigutama oma teenetemedalid ja -märgid vormil õigesse järjekorda, tegema sellest foto ja laadima foto liiasesse üles. Kaasõppijad ja instruktor said kommenteerida medalite ja märkide paigutust. See ülesanne oli õppijatele vahelduseks, et teha midagi ka väljaspool virtuaalmaailma.

Siseveebi postitamine – iga õppija pidi Naiskodukaitse siseveebis, kas vastama kolmele juba algatatud teemale või algatama ise uue teema. Kuna väga palju organisatsioonisisest infot liigub siseveebi kaudu, siis oli selle ülesande mõte eelkõige tekitada õppijatele harjumus ja huvi käia siseveebis. See osutus aga kõige väiksema õpikogemuse andnud ülesandeks, kuna enamikele õppijatele ei olnud see esimene siseveebi postitamise kogemus.

Wiki – kursusel oli üks wiki ülesanne, kus tuli kolmeste gruppidega panna kirja Naiskodukaitse erinevate organisatoorsete vormide olemus ja ülesanded.

Kursuseülem jagas õppijad gruppidesse vastavalt sellele, milline oli kursuslase edasijõudmine kursusel selleks hetkeks. See tähendab siis, et ühte gruppi said õppijad, kes ei olnud kursusel maha jäänud, teises grupis olid kõige mahajäänud õppijad jne. Sellisel jagamisel lähtus kursuseülem eeldusest, et sel viisil jõuavad sama grupi õppijad wiki ülesandeni enam vähem samal ajal ja ei pea kedagi järgi ootama. Ehkki enamik kursuslasi hindas wiki ülesandest saadud õpikogemust suureks, arvab autor, et järgmisel korral tuleb wikisse panna mingi vähem kindla lahenudsega ülesanne, et võimaldada õppijatele rohkem arutelu ja loomingulist lähenemist.

Eneserefleksioon – kursuse lõppedes pidi iga õppija reflekteerima oma õppimist etteantud küsimuste põhjal. Ülesande mõte oli panna õppijaid analüüsima oma õppimist kursusel, et teha järeldusi järgmisteks kursusteks. Lisaks pidid õppijad mõtlema selle üle, mida nad kursuselt saadud teadmistega peale hakkavad, mis nüüdsest paremaks muutub. Refleksiooniks olid ette antud järgmised küsimused:

- 1) Mida ma sellel kursusel õppisin (kindlasti ei pea kõiki teemasid üles lugema, pigem mõned ahhaa-efekti tekitanud asjad ning kokkuvõtvalt iseenda, kursuse, inimeste ja õppimise kohta)?
- 2) Mis mind õppimises abistas (mis pani ülesandeid sooritama, millised olid meelisülesanded jne)?
- 3) Mis mind õppimises takistas?
- 4) Mis saab edasi (mõned konkreetsed näited tulevikuplaanidest, mida sinu üksus sinu sellel kursusel osalemisest edaspidi võidab jne)?

Kursuse ülem jälgis pidevalt kursusel toimuvat ning sekkus kõikjale, kuhu vajalikuks pidas – kiitis, abistas, innustas jne. Iga lahendus sai kursuse ülema poolt personaalse tagasiside. Edaspidi, kui on koolitatud/leitud vastavate eeldustega inimesed, peaks „Administreerimiskursusel“ olema lisaks kursuse ülemale ka mitu tuutorit, et vähenada pideva personaalse tagasiside andmisega ühele inimesele langevat suurt töökoormust. Tagasiside andmisel lähtuti Kaitseliidus kasutusel olevast mudelist kiitus-laitus-kiitus ning toodi hästi olevate asjade vahel välja ka mõni arendamist vajav või võimaldav aspekt. Tagasiside andmise koht oli tulenevalt ülesandest erinev. Kui ülesandena oli vaja mõni dokument või arvamus avalikult foorumisse postitada, siis andis kursuseülem ka tagasiside avalikult foorumisse, et ka ülejäänud kursuslased saaksid sellest õppida. Kui ülesanne eeldas nt testi sooritamist või tabeli täitmist, siis saatis kursuseülem õppijale tagasiside Iliase siseposti kaudu. Kursuse ülem vastas kõigile tekkinud küsimustele ja püüdis õppijaid pidevalt motiveerida ning mahajääjaid tagant innustada.

3.2 Õpikogemus „Administreerimiskursuselt Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“

Järgnevatel alapeatükkides on lähemalt vaadeldud „Administreerimiskursuse vabatahtlikule juhile“ lõpetanute seas läbi viidud ankeetküsituse tulemusi.

3.2.1 Õppijate kogemused e-õppega

74% vastajatest usub, et Naiskodukaitstes tervikuna praegu kindlasti või pigem ei ole piisavalt e-kursuseid. 13% vastajatest leiab, et hetkel on Naiskodukaitisel piisavalt e-kursuseid ning sama palju vastajaid ei oska hinnata e-kursuste hulka piisavaks või ebapiisavaks.

Vastajad, kes leidsid, et Naiskodukaitisel on hetkel liiga vähe e-kursuseid, tõid välja, et „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“, kus nad ise osalesid, on nende teada ainuke e-kursus ja e-kursuseid võiks olla rohkem. Samas need, kes leidsid, et e-kursuseid on Naiskodukaitisel hetkel piisavalt arvasid, et e-kursuste asemel võiks rohkem reaalse suhtlusega kontaktkursuseid olla. Vastajad, kes ei osanud hinnata e-kursuste hulka piisavaks või ebapiisavaks, põhjendasid oma vastust teadmatusega, millised e-kursused Naiskodukaitisel üldse olemas on.

3.2.2 E-õpe võrreldes auditoorse õppetööga

Tabel 4. E-õppe võrdlus auditoorse õppetööga

	Täiesti /Pigem nõus	Raske öelda	Üldse/Pigem ei ole nõus
E-õpe võrreldes auditoorse õppetööga on õppija jaoks mugavam	75%	17%	8%
E-õpe võrreldes auditoorse õppetööga võimaldab oma aega paremini kasutada	80%	12%	8%
E-õpe võrreldes auditoorse õppetööga on õppijakeskem	54%	38%	8%
E-õpe võimaldab võrreldes auditoorse õppetööga väiksema õpikogemuse	8%	13%	79%

Vastajad, kes leiavad e-õppe mugavama olevat, tõid välja, et e-õppes on õppija vaba, valides ise, kus ja millal õppetööga tegeleda ning õppida saavad ka need, kel kodust ära käimine on raskendatud. Vastajad, kes ei oska e-õppe mugavuse osas seisukohta võtta, on näiteks välja toonud, et ajalises mõttes on ilmselt e-õpe mugavam, aga õppetöös mahajäädes või tehnilisi probleeme omades ei ole e-õppimine enam üldse mugav. Üks väitega mitte nõus olnud vastajatest leidis, et see näiline mugavus on pigem võimalus jätta asjad „homse varna“.

Uuringus osalnud instruktorid, kes leiavad, et e-õpe võimaldab oma ajaga paremini ümber käia, töid näiteks välja, et e-õppe pärast ei jää muud toimetused tegemata, pigem saab ülesannetele mõelda ka näiteks pesu pestes. Vastajad, kes leidsid, et e-õpe võrreldes auditoorse õppetööga ei võimalda oma ajaga paremini ümber käia, töid välja, et vähem ajakulukas on kolm päeva auditoorsel kursusel olla kui et kuu aega e-kursusega seotud olla.

Instruktorid, kes leiavad, et e-õpe on õppijakeskem, töid välja, et valdavalt tuleb ise tööd teha ja õppida ning sõltuvalt küll kursuse suuruselt, aga tõenäoliselt on instruktoril rohkem võimalusi anda personaalset tagasisidet igale õppijale. Lisaks võimaldab e-õpe suuremat süvenemist kui sageli auditoorne õpe. Vastajad, kes pole nõus ega vastu arvasid, et ühest vastust pole, kuna e-kursuse õppijakesksus sõltub kursuse olemusest, instruktorist, kursuse osalejate arvust ja muudest faktoritest.

Vastajad, kes arvasid, et e-õpe annab väiksema õpikogemuse, töid näiteks välja, et kogu õppeprotsess hajub e-õppes laiali. Vastajad, kes kindlat seisukohta ei võtnud, töid näitena välja, et saadav õpikogemus sõltub õppijast endast mitte õppetöövormist. Väitega mittenõustunud vastajad leidsid, et e-õpe annab suurema õpikogemuse, kuna ise tuleb hästi palju tööd teha ja süveneda. Üks vastaja tõi ka välja, et e-õppes õpitakse asju teises võtmes ja teiste meetoditega, mis ongi juba omaette õpikogemus.

3.2.3 „Administreerimiskursus Naiskodukaste vabatahtlikule juhile“ kogemused

Tabel 5. E-kursuse kogemused.

	Täiesti /Pigem nõus	Raske öelda	Üldse/Pigem ei ole nõus
„Administreerimiskursus“ andis mulle palju kasulikke teadmisi	92%	8%	-
„Administreerimiskursus“ oli hea ülesehitusega	92%	4%	4%
„Administreerimiskursusel“ käsitleti mulle olulisi ja vajalikke teemasid	100%	-	-
Õpiahaldussüsteem Ilias oli mulle algusest peale arusaadav	42%	8%	50%
Õpiahaldussüsteem Ilias on kasutajasõbralik	63%	12%	25%
Enne esmakordset kursust Iliases on vajalik eelkursusena omandada alusteadmised Iliases	37,5%	37,5%	25%

Vastajad, kes uskusid, et nad said kursuselt palju uusi teadmisi töid välja järgmist:

- Ise vastuste otsimine haris palju;
- Kõik teemad said süvitsi selgeks;
- Palju uusi teadmisi ja ka vanade kordamist;
- Ilma kursusetä ei oleks kunagi dokumente sellise põhjalikkusega analüüsinud;
- Saadud teoreetilised teadmised sai kursuse käigus kohe ka praktikasse panna;

Vastajad, kes leidsid, et kursus oli hea ülesehitusega tõid näiteks välja, et teemad olid loogilises järjekorras ja liikusid kergemast järjest keerulisema poole. Õppijatele meeldis, et igale teooriamaterjalile järgnes praktiline harjutus. Veel mainiti, et ülesanded olid meeldivalt erinevad, ei tekkinud rutiini. Vastajad tõid välja, et kõik kursusel käsitletud teemad on juhile ja suures osas isegi lihtsalt tegevliikmele vajalikud.

Vastajad, kes arvasid, et Iliase arusaadavust on raske hinnata, tõid välja, et alguses oli Ilias üsna arusaamatu, aga kursuse lõpuks sai täiesti selgeks. Ka õppijad, kes leidsid, et Ilias oli alguses päris võõras ja tõi kaasa mõningaid ebaõnnestumisi, mis mõnele osalejale mõjusid demotiveerivalt, kinnitasid, et kursuse lõpuks sai Ilias väga selgeks.

Iliast kasutajasõbralikuks pidanud vastajad leidsid, et see on rohkete võimalustega ja arusaadav süsteem. Üks vastaja tõi välja, et Ilias kustutas paar korda tema tehtu ära, aga ta võttis ülesande uuesti sooritamist kui teadmiste kinnistamist. Oli ka vastajaid, kes Iliase kasutajasõbralikkusega rahul ei olnud, kuna Ilias kustutas tihti tekste, jättes eelnevalt teavitamata, et sessioon hakkab aeguma.

Iliase suurimate plussidena toodi välja:

- Lihtsus;
- Eestikeelne süsteem;
- Palju erinevaid võimalusi kursuse huvitavaks muutmiseks;
- Mitmekesised võimalused (materjali jagamine, teemade loetuks märgistamise võimalus, teiste postistuste kommenteerimise võimalus jne);
- Mugav kasutada;

Iliase suurimate miinustena toodi välja:

- Ebaloogiline ja keeruline menüüdes liikumine;
- Sessiooni pikkus enne automaatset väljalogimist on teadmata;
- Puudub automaatne salvestamine;
- Foorumi disain;
- Jututoa puudumine (Autor: Jututoa võimalus on Iliases tegelikult olemas, aga see on süsteemis kinni pandud, kuna teeb portaali nii aeglaseks, et häirib kasutamist);
- Kursuse alguses üliaeglane;

Vastajad, kes arvasid, et enne kursuse alustamist Iliases keskkonna kohta eelteadmiste omamine võimaldaks kohe kursust efektiivsemalt läbima hakata, tõid välja, et ei

takerdutaks tehnilistesse probleemidesse. Vastajad, kes ei osanud ühest seisukohta võtta, leidsid, et Iliast tutvustava eelkursuse vajalikkus oleneb inimesest. Need, kes arvasid, et eelteadmiste omandamine ei ole vajalik töid näiteks välja, et süsteem on eestikeelne ja seetõttu peaksid kõik sellega hakkama saama.

3.2.4 „Administreerimiskursuse Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ erinevatest komponentidest saadud õpikogemus

Tabel 6. E-kursuse erinevatest komponentidest saadud õpikogemus.

	Täiesti /Pigem nõus	Raske öelda	Üldse/Pigem ei ole nõus
Enesetutvustus sissejuhatava ülesandena oli väga vajalik	75%	17%	8%
Täielikult veebipõhisel kursusel on vajalik teada midagi ka kaaskursuslastest	58%	25%	17%
Mõistekaardi koostamise ülesandest saadud õpikogemus oli minu puhul suur	67%	25%	8%
Dokumntide koostamise ja üles laadimise ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	67%	25%	8%
Tabelite täitmise ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	75%	21%	4%
Foorumi ülesandest postitajana saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	33%	50%	17%
Foorumi ülesandest lugejana saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	55%	29%	16%
Wiki ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	46%	50%	4%
Siseveebi postitamise ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	16%	33%	51%
Teadmisi kontrollivad testid on e-kursusel vajalikud	100%	-	-
Eneserefleksiooni ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur	54%	42%	4%
E-kursusel saadud teadmised olid piisavalt praktilised, et saan neid realselt oma ametikohal kasutada	100%	-	-
Soovitan seda kursust osalemiseks ka teistele naiskodukaitsjatele	100%	-	-
Plaanin ka edaspidi osaleda mõnel e-õppekursusel	75%	25%	-

Enesetutvustust kursuse alguses pooldanud vastajad arvasid, et kaaslaste tundmine soodustab positiivse õhkkonna ja arutelude teket ning suurendab üksteise kogemusest õppimist. Üks enesetutvustuse vajalikkuses kahtleja tõi välja, et lihtsam ja kiirem oleks olnud kursuse täiesti individuaalne läbimine ilma kaaslastest midagi teadmata. Enesetutvustuse vajalikkuses kahtlejad arvasid, et enesetutvustuse asjakohasus sõltub konkreetsest kursusest. Enesetutvustuse vajalikkusega mitte nõus olijad leiavad, et info kaaskursuslaste kohta ei anna kursusele midagi juurde, kuna grupidööd saab teha ka võõrastega koos ja päriselt tuttavaks nagoonii kellegagi ei saa. Autor jagab arvamust, et käesoleva magistritöö raames valminud e-kursusel peab enesetutvustus olema, sest kursus eeldab palju üksteiselt õppimist ja parimal juhul jätkub omavaheline kogemuste ja parima praktika jagamine ka peale kursust, see aga eeldab, üksteise tundmist.

Vastajad, kes hindasid mõistekaardi koostamisest saadud õpikogemuse suureks või pigem suureks, arvasid, et see oli põnev väljakutse. Mitmed vastajad kasutasid esmakordselt üht või mitut mõistekaardi koostamise vahendit. Õpikogemust üheselt mitte hinnata suutnud vastajad tõid välja, et algul väga segasena tundunud ülesandest sai lõpuks hea õpikogemuse.

Dokumentide koostamisel saadi suur õpikogemus peamiselt sisulises osas. Õpikogemust väikeseks hinnanud vastajad tõid välja, et antud teema on neile liiga tuttav, et pakkuda suurt õpikogemust.

Tabeli täitmisest suure õpikogemuse saanud vastajad leidsid, et lisaks põnevust pakkunud lahendusele oli tulemiks õppematerjal edaspidi kasutamiseks iseendale oma ametikohal ja instruktrina teistele õpetamiseks. Osad tabeli tegemise õpikogemust mitte hinnata osanud vastajad pidasid ülesannet liiga kergeks.

Vastajad, kes arvasid, et foorumisse postitamine andis neile suure õpikogemuse, tõid välja, et algul raske avalikult rääkimisega harjus kiiresti. Vastajad, kes pidasid foorumisse postitamisest saadud õpikogemust raskeks hinnata, leidsid, et foorumisse postitamine ei peaks olema kohustuslik, sest osadele inimestele see lihtsalt ei sobi. Toodi välja, et kaasõppijate postitatu lugemine andis kaugelt suurema õpikogemuse kui ise postitamine.

Vastajad, kes hindasid foorumi lugemisest saadud õpikogemuse enda puhul suureks, leidsid, et teiste kogemusest sai palju õppida. Üks õpikogemust mitte hinnata osanud vastaja tõi välja, et hea meelega oleks lugenud kõiki kaasõppijate postitusi, aga kuna osalejaid oli palju, siis lihtsalt ei jõudnud seda teha. Vastajad, kes leidsid, et nemad

foorumi lugemisest suurt õpikogemust ei saanud, tõid välja, et midagi uudset selles polnud.

Vastajad pidasid wiki ülesandest saadud õpikogemust suureks, kuna neil puudus varasem wiki kogemus. Wiki arendas koostööd ja distsiplineeris ennast ruttu lahendusi leidma, et mitte oma grupile takistuseks olla.

Siseveebi postitamisest saadud õpikogemust pidasid suureks ainult need vastajad, kes polnud varem midagi siseveebi postitanud. Leiti, et see on hea uus kogemus ja oma mugavustsoonist välja tulemine. Ülejäänud vastajad leidsid, et postitamine ei andnud uut õpikogemust.

Kõik vastajad leiavad, et teadmisi kontrollivad testid on e-kursusel vajalikud nii enesecontrolliks kui ka instruktorile ülevaate saamiseks, kuidas teema on omandatud.

Instruktorid, kes leidsid refleksioonist saadud õpikogemuse suure olevat, tõid välja, et enda tegemisi on alati õpetlik reflekteerida. Mõni vastaja kirjutas, et tema õppis väga palju ka kaasõppijate refleksioonidest.

Vastajad on välja toonud, et kogu kursus oli nii praktiline, et nüüdsest on üsna lihtne administreerimise reegleid järgida. Kõik, kes oma vastuseid põhjendasid, olid kindlad, et nad hakkavad kursusel õpitut edaspidi kasutama.

Instruktorid tõid välja, et iga juht peaks selle kursuse peale juhiks saamist nii kiiresti kui võimalik läbima. Kursus sunnib lugema organisatsiooni alusdokumente, mida tavaliselt niisama ei tehta. Mitu vastajat arvas, et kursus peaks olema läbimiseks mitte ainult juhtidele, vaid kõigile liikmetele.

Vastajad, kes plaanivad ka edaspidi osaleda e-kursustel, on kirjutanud, et ootavad juba põnevusega järgmist võimalust e-õppida. Osalemine eeldab kindlasti ka seda, et kuulutakse kursuse sihtgruppi.

3.3 Vabatahtlike instruktorite suhtumine e-õppesse

3.3.1 Vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud seoses e-õppega

83% vastanud instruktoritest ei ole kasutanud õppetöö läbiviimisel e-õppe võimalusi.

Tabel 7. Instruktorite nägemus e-õppest Naiskodukaitstes

	Täiesti /Pigem nõus	Raske öelda	Üldse/Pigem ei ole nõus
Naiskodukaitstes on perspektiivi üle-eestilistel e-õppekursustel	82%	14%	4%
Minu ringkonna siseselt on perspektiivi e-õppekursustel	64%	26%	10%
Minu õpetataval erialal on võimalik viia läbi e-õpet	55%	19%	26%
E-õppe rakendamine rikastab Naiskodukaitse väljaõpet tublisti	76%	22%	2%
Pikkade traditsioonidega Naiskodukaitsele on e-õpe liiga innovaatiline	10%	14%	76%
Naiskodukaitstes võiks olla rohkem e-kursuseid, sest see võimaldaks kokku hoida liikmete aega	62%	26%	12%
Naiskodukaitstes võiks olla rohkem e-kursuseid, sest e-õpe on nii instruktori kui õppija jaoks paindlikum	67%	24%	9%

Vastajad, kes leidsid, et Naiskodukaitsele on perspektiivi üle-eestiliste e-kursuste läbiviimisel, töid välja et, naiskodukaitsete kui vabatahtlike kursused toimuvad üldjuhul reedest pühapäevani ja sageli pole võimalik nädalavahetusel kolmeks päevaks kuhugi kohale minna ning soovitud kursus jääb läbimata. Samas toodi ka välja, et liiale e-õppega ka minna ei maksa, sest üheks boonuseks Naiskodukaitse kursustel on just organisatsioonikaaslaste seltskonnas olemine. Vastajad, kes ei nõustunud e-kursuste üle-eestilise perspektiiviga tõstsid esile vahetu suhtlemise käigus saadavaid instruktorige kogemusi ja nõuandeid.

Tallinna ja Tartu ringkonna instruktorid kinnitasid enamuses, et kuna nende ringkonnas on arvuti ja internet peamised suhtlusvahendid, siis nemad usuvad, et nende ringkonnad on ka ringkonnasiseseks e-õppeks valmis ja e-õpe täidaks olulisi tühikuid ringkonna väljaõppes. Toodi välja kahtlus, kas maaringkondades oleks võimalik täiel määral e-õpet juurutada, kuna seal ei oma kõik liikmed selleks piisavalt teadmisi ega ligipääsu internetile.

Leiti, et e-õpe on hea võimalus kaasata väljaõppesse rohkem väikeste lastega kodus olevaid emasid ja graafikuga tööl käijaid. Võimalike ringkonnas läbiviidavate e-õpetena pakuti administreerimisõpet, kus ringkonna sisesed dokumendid, normid, reeglid, kokkulepped, vajalikud kontaktid jne oleksid e-keskkonnas kirjas ja iga uus juht saaks vajalikud teadmised koheselt omandada. Veel mainiti võimaliku e-õppena esmaabi teste, kus saaks individuaalselt oma teadmisi kontrollida. Lisaks toodi välja, et toitlustusõppes ja organisatsiooniõppes on märkimisväärne hulk dokumente, mille sisuga võiks eelnevalt e-õppes tutvust teha ja alles seejärel statsionaarõppele minna. Ka käesoleva uurimistöö autor peab kõiki eelmainitud võimalusi reaalselt e-õppesse sobivaks. Negatiivsena toodi välja, et kodus e-õppides on muud kohustused ka päevakorral, aga paariks päevaks reaalselt kursusele minnes jätad muu elu täiesti kõrvale.

Huvitava tendentsina võib siin välja tuua selle, et vaadates kolme küsimuse vastuseid on „pigem/täiesti nõus“ osakaal suurim väite „Naiskodukaitstes on perspektiivi üle-eestilistel e-kursustel“ puhul. Positiivsete vastuste osakaal on pisut väiksem väite „Minu ringkonna siseselt on perspektiivi e-õppekursustel“ ja kõige väiksem on positiivsete vastuste osakaal väite „Usun, et ka minu õpetataval erialal on võimalik läbi viia e-õpet“ puhul. Siit võib järeldada, et kui e-õpe on kaugel, siis peetakse teda võimalikuks ja meeldivaks, aga mida lähemale ta tuleb, seda vähem usutakse, et see ka endale sobib.

Kõikide erialade instruktoreid oli nii nende seas, kes usuvad, et nende erialal saab e-õpet läbi viia kui ka nende seas, kes seda võimalust ei usu. Ilmselt sõltub see, kas instruktor näeb võimalusi oma erialal e-õppe kasutamiseks, instruktori fantaasiast ja tema teadmistest ning kogemustest e-õppe osas. Üks põhjendus sellele, et õpetataval erialal ei saa läbi viia e-õpet, tuletas meelde, et Naiskodukaitse on vabatahtlik organisatsioon ja liikmetel peaks olema teotahe, aga internetis õppimine on logelemine. Instruktorid, kes pidasid e-õppe võimalusi oma erialal kaheldavaks, tõid välja, et nii organisatsiooniõppes, igapäevaturvalisuses kui ka esmaabis saab kindlasti midagi e-õppesse panna, kuid ilmselt on väärtuslikum siiski kooskäimine, kogemuste jagamine ja meie-tunde tekitamine.

Instruktorid, kes pooldasid e-õpet oma erialal, leidsid mitmete kursuste puhul, et kontakttundidele eelnevalt oleks kasulik mitmeid asju e-õppesse panna ja kursuselased saaksid teoreetilised teadmised iseseisvalt omandada.

Instruktorid, kes arvasid, et e-õpe rikastab Naiskodukaitset tõid välja, et ajaga peab kaasas käima ja Naiskodukaitse on alati oma ajas eesrindlik organisatsioon olnud. Leiti, et paljude erialade puhul oleks e-õpe väärtuslik lisa kontaktõppele ning annaks uusi väljundeid ka instruktoritele – õppida süvendatult e-õppekeskkondade kasutamist ja uute õppematerjalide loomist. Osad vastajad leidsid, et nad ei oska prognoosida võimalusi,

kuivõrd e-õpe rikastab Naiskodukaitset ja tulemus võib olla ka ringkonniti erinev. Samas leiti et, just kooskäimine viib Naiskodukaitset edasi ning selleta kaob õlg-õlatunne. Üks vastaja arvas et e-õpe muudab õppijad ja instruktorid mugavaks.

Vastajad, kes usuvad, et e-õpe ei ole Naiskodukaitse jaoks liiga innovaatiline on välja toonud, et Naiskodukaitse on küll traditsioonidega, aga siiski väga innovaatiliste liikmetega innovaatiline organisatsioon. Naiskodukaitse tegevused on alati olnud vastava ajastuga kaasaskäivad. Et organisatsioon areneks, ei saa ajast maha jääda. Need, kes on arvanud, et e-õpe võibki Naiskodukaitse jaoks liiga innovaatiline olla, töid välja, et Naiskodukaitse praegune väljaõppesüsteem on hea ning uuendused võivad kursustlastes trotsi tekitada.

Vastajad, kes leidsid, et e-õpe hoiab kursustlaste aega kokku, töid välja, et üle-eestilistele kursustele sõidetakse üle kogu maa kokku ja olenevalt, kus siis kursus toimub, on kellelgi ikka väga kaugel tulla. Üks vastaja on välja toonud, et ajaliselt ei pruugi e-kursus instruktorilt sugugi vähem aega võtta, kuna see eeldab esiteks kursuse väljatöötamist ja edasiarendust. Teiseks tuleb kursuse käigus instruktoril toimuvat pidevalt jälgida ja nõu kätt pulsil hoida. Ka kursustlane on tegelikult kogu kursuse kestel sellega otseselt või kaudselt seotud ning hõivatud. Üsna mitmed vastajad on välja toonud ka sotsiaalse külje ära jäämise ja üksteise tegemiste teadmise, mis on Naiskodukaitse üks alustalasisid. Vastuväitjad töid välja, et pole üldse kindel, et e-õppele kulub vähem aega, kui ülesannete kallal üksi pusida.

Instruktorid, kes nõustusid, et e-õpe Naiskodukaitstes oleks painlikum, töid välja, et õppimiseks saab valida endale sobiva aja, ei pea ennast töölt vabaks võtma, et kursusel osaleda. Ehkki üks vastaja lisas ka, et tegelikult on sageli lihtsam paar päeva kodust eemal olla, kui leida pere kõrvalt vaba aeg e-kursusega tegelemiseks. Väitega mitte nõus olijad töid välja paindlikkuse kaks ohtu: kaob ära ühtsustunne teiste liikmetega ja õppijad võivad muutuda laisaks.

Küsitlusele vastanud, kes sooviksid osaleda mõnel Naiskodukaitse e-kursusel töid näiteks välja, et väikese lapse kõrvalt või muul põhjusel väga hõivatud olles, pole võimalik kontaktkursustel käia, aga õpihimu ei ole kuhugi kadunud. Mitu vastajat arvas, et e-õpe oleks uus ja huvitav ning kindlasti tuleks ka selline õppimisviis ära proovida. Üks instruktor arvas, et peale e-kursusel osalemise sooviks ta ka õppida, kuidas ise e-kursust läbi viia, ja e-õppematerjale koostada. Vastajad, kes ei osanud kindlalt öelda, kas nad osaleksid Naiskodukaitse e-kursusel, ütlesid, et osalemine sõltub konkreetse kursuse olemusest. Instruktorid, kes ei osaleks Naiskodukaitse e-õppekursusel, leidsid näiteks, et tehnika ja

inimene tuleks lahus hoida, et meeldib tunnis päriselt kohal olla ja et meeldib praegune koolitussüsteem.

3.3.2 Vabatahtlike instruktorite olemus ja põhimõtted

Tabel 8. Vabatahtlike instruktorite olemus ja põhimõtted.

	Täiesti /Pigem nõus	Raske öelda	Üldse/Pigem ei ole nõus
Pean ennast innovaatiliseks ja uuendustega kaasa minevaks inimeseks	83%	12%	5%
Armastan väljakutseid ja enesearengut	95%	5%	-
Olen arvutiga sinasõber	91%	7%	2%
Usun, et arvuti lihtsustab inimeste elu, kaasaarvatud õppimisprotsessi	88%	5%	7%
Mul on igapäevane ligipääs arvutile ja internetile	93%	2%	5%
Olen ise nõus osalema e-õppe läbiviimisel instruktorina	55%	26%	19%
E-õppe instruktoriks olemine oleks mulle uus huvitav väljakutse	71%	12%	17%
E-õppe instruktoriks olemine oleks mulle sobiv eneseareng	64%	14%	12%
Ma olen piisavalt pädev instruktor viimaks läbi e-õpet	24%	38%	28%
Soovin osaleda e-õppe võimalusi ja tehnilisi vahendeid tutvustaval kursusel	86%	7%	7%

Enamik instruktoreid arvab, et Naiskodukaitse on ajaga kaasas käiv organisatsioon, kus võiks praegusest rohkem e-õpet olla. Paar vastajat ilmutas läbi kogu küsitluse negatiivset suhtumist e-õppesse ja ei tahtnud Naiskodukaitseesse rohkem e-kursuseid ega ise mõnel e-kursusel osaleda. Enamus instruktoreid peab ennast siiski innovaatiliseks inimeseks, kes armastab väljakutseid ja enesearengut. Arvutikasutamise kogemust ja vilumust arvestades on Naiskodukaitse instruktorite näol e-kursuste läbiviimiseks sobiv potentsiaal olemas.

Üle poolte vastanutest sooviksid ennast proovile panna instruktorina e-õppes, kui selleks vajalikud oskused ja teadmised olemas oleks. Enamikel vastajatel on olemas ka pidev juurdepääs internetile, mis autori arvates on vähemalt kursuse ajal e-kursuse instruktoriks olemise eelduseks. Autor usub, et Naiskodukaitse juba olemasolevate kontaktõppe jaoks koolitatud instruktorite ja iseõppinud instruktorite näol on olemas tugev positiivse hoiaku ja

uuele vastuvõtliku suhtumisega instruktorite baas. E-õppe võimalusi ja põhimõtteid tundma õppides on nad suures osas valmis ise oma eriala õppes avara pilguga ringi vaatamiseks ja võimaluste leidmiseks osa õpetatava e-õppesse panemiseks ning kursuste läbiviimiseks. Tõenäoliselt vajavad instruktorid e-õppega tegelema hakates esialgu mentorit, kes nii tehnilistest kui sisulistest ja andragoogilistest probleemidest üle aitaks. Võib öelda, et see mentor täidaks Naiskodukaitses puuduva haridustehnoloogi ülesandeid.

4. Järeldused ja kokkuvõte

Koostatud õpidisainist ja läbiviidud uurimusest saab teha järgmised uurimisküsimuste alusel järjestatud järeldused:

Sobiv e-kursuse disain Naiskodukaitsele

Järeldused on tehtud pilootkursuse disaini ning lõpetajate arvamuse ja õpikogemuse põhjal.

- Kõik Naiskodukaitse e-kursused ja e-toega kursused on koondatud Iliasse, tagamaks õppijatele ühe tuttava õpikeskkonna.
- E-kursusel õppijal on võimalus lugeda materjali tutvumaks süvendatult õpihaldussüsteemiga Ilias.
- Õpidisain sisaldab osalejate enesetutvustust soodustamaks omavahelist suhtlemist ja kogemuste jagamist.
- Sobiv õpidisain on võimalikult mitmekesiste komponentidega ning sisaldab palju praktilisi ülesandeid teoreetiliste teadmiste koheseks kinnistamiseks (näiteks protokollide vormistamine, esildise täitmine, teenetemärkide ritta seadmine, fotografeerimine jne).
- Õpidisain sisaldab üht või mitut uut vahendit, millega enamik õppijaid varem kokku ei ole puutunud (nt mõistekaardi koostamise vahendid, wiki jne) tagamaks suure õpikogemuse ja silmaringi laienemise.
- Õpidisain soodustab kogemuste jagamist, üksteiselt õppimist ja parima praktika jagamist mitte ainult foorumis, vaid läbi erinevate koostööstes ülesannete nagu näiteks grupina ürituse ettevalmistamine, grupina vigase protokollide parandamine jne.
- Kursuslastele on tagatud personaalne tagasiside soodustamaks õpimotivatsiooni kasvu.
- Pikal kindla kava järgi kulgeval kursusel on poole kursuse peal vahenädal, et võimaldada mahajääjatel järgi jõuda.
- Kursus lõpeb eneserefleksiooniga võimaldamaks õppijal oma õppimist ja arengut analüüsida ning edaspidiseks järeldusi teha.
- Peale kursuse lõppu analüüsib kursuse ülem kursuse disaini ja õppijate tagasidet, reflekteerib kursuse kogemust ja viib nende põhjal õpidisaini muutused sisse.

Õppijate hinnang Naiskodukaitse e-kursusel osalemise kogemusele

Järeldused on tehtud pilootkursuse lõpetajate seas läbi viidud ankeetküsitluse vastustest.

- Naiskodukaitse peaks olema rohkem e-kursuseid võimaldamaks õppijatele paindlikku ajakasutust.
- E-õpe võimaldab õppida ka neil liikmetel, kes statsionaarkursustest erinevatel põhjustel kõrvale jääksid.
- Ilias tundub ligi pooltele õppijatele esialgu võõras.
- Positiivse emotsiooni ja suure õpikogemuse saanud õppijad soovivad e-kursust ka teistele ja plaanivad ka edaspidi ise mõnel e-kursusel osaleda.

Naiskodukaitse vabatahtlike instruktorite kogemused ja hoiakud e-õppe suhtes ning valmisolek e-õpet läbi viia

- Naiskodukaitse on üle-eestilistel e-kursustel rohkem perspektiivi kui ringkonna sisestel e-kursustel.
- Üle poolte instruktoritest usub, et tema õpetataval erialal on võimalik e-õpet läbi viia.
- E-õpe rikastab väljaõpet ja ei ole Naiskodukaitse jaoks liiga innovaatiline.
- Naiskodukaitse vabatahtlikud instruktorid on uuendustega kaasa minevad inimesed, kes armastavad väljakutseid ja enesearengut.
- Enamik vabatahtlike instruktoreid on arvutiga sinasõbrad ja omavad igapäevast ligipääsu internetile.
- Enamik vabatahtlike instruktoreid peab e-õppe instruktoriks olemist endale sobivaks väljakutseks, aga soovib esmalt läbida e-õppe võimalusi ja tehnilisi vahendeid tutvustava kursuse.
- Uutel e-õppe instruktoritel on alguses mentor, kes neid tehnilistes ja sisulistes küsimustes abistab.

Käesoleva magistritöö raames disainiti „Administreerimiskursus Naiskodukaitse vabatahtlikule juhile“ ümber e-kursuseks. Kümme nädalat kestev e-kursus viidi läbi Kaitseväe e-õppeportaalil Ilias. Kursus, mis soodustas omavahelist kogemuste ja parima praktika jagamist, sisaldas erinevaid komponente. Kursuse lõpetas 29 naiskodukaitset.

Magistritöö raames viidi läbi tegevusuuring. Muuhulgas viidi peale kursust lõpetajate seas läbi ankeetküsitlus, mis uuris õppijate e-kursuse kogemust ja kursuse erinevatest komponentidest saadud õpikogemusi. Õppijad hindasid e-kursuselt saadud õpikogemuse kõrgeks. Väga positiivsena toodi välja, et omandatud teadmisi saab koheselt oma ametikohal rakendada hakata. Õppijad hindasid enim kontrollivatest testidest, mõistekaardi ja dokumentide koostamisest ning tabelite täitmisest saadud õpikogemust. Vähim hinnati siseveebi postitamist saadud õpikogemust.

Magistritöö raames analüüsiti kursuse erinevatest komponentidest saadud õpikogemust ja õppijate tagasisidet komponentide kohta. Analüüsi tulemuste põhjal muudeti e-kursuse disaini õppijasõbralikumaks ja eeldatavasti ka suuremat õpikogemust pakkuvaks. Valminud õpidisain on näidiseks e-kursustele, mida Naiskodukaitses edaspidi looma hakatakse, toetades nii e-õppe rakendamist Naiskodukaitses.

Magistritöö raames viidi läbi ka ankeetküsitlus Naiskodukaitse vabatahtlikele instruktoritele, kui tõenäolistele tulevastele e-õppe läbiviijatele. Küsitluse eesmärgiks oli uurida vabatahtlike instruktorite suhtumist ja kogemusi e-õppe osas ning nende valmisolekut ise e-õppe läbiviimiseks. Tulemuste analüüsil selgus, et enamik vabatahtlikele instruktoritele arvab, et e-õppe rikastaks Naiskodukaitse väljaõpet. E-õppes õpetamise kogemus enamikel vastajatel puudus, aga üle poolte neist olid valmis ise e-õppe instruktoriks hakkama. Siiski toodi välja, et enne õpetama hakkamist soovitakse mõne kursuse raames e-õppe võimalusi ja tehnilisi vahendeid tundma õppida.

Kokkuvõttes pakub käesolev magistritöö tegevusuuringu raames õpiahaldussüsteemis Ilias loodud ja valideeritud e-kursuse disaini Naiskodukaitse jaoks. Loodud õpidisainist on soovitatav lähtuda uute e-kursuste loomisel ja käesolevast magistritööd on kasulik lugeda, et

- tutvuda võimaliku e-kursuse disainiga;
- saada ülevaade Iliase võimalustest;
- õppida valima kursusele erinevaid komponente nendest saadava õpikogemuse põhjal;
- et tutvuda võimalike ülesannete näidetega;
- et saada inspiratsiooni ja motivatsiooni e-kursuse loomiseks;
- jne

Kasutatud kirjandus

Britain, S. (2004). A review of learning design: concept, specifications and tools. A report from the JISC e-learning pedagogy programme. Loetud aadressil: http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/ACF83C.doc (26.04.2013).

Chisholm, L. (2005). Bridges for Recognition Cheat Sheet: Proceedings of the SALTO Bridges for Recognition: Promoting Recognition of Youth Work across Europe. Loetud aadressil: http://www.mitteformaalne.ee/assets/files/Bridges%20for%20Recognition_Cheat%20Sheet.pdf (21.04.2013).

Euroopa Komisjon (2013). Validation of non-formal and informal learning. Loetud aadressil: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/informal_en.htm (29.04.2013).

Fawcett, G., & Juliana, M. (2002). Teaching in the Digital Age: "Teaching as You Were Taught" Won't Work. Kogumik: Designing Instruction for Technology-Enhanced Learning. Loetud aadressil: [http://www.sanjeshp.ir/phd_91/Pages/References/educational%20technology/\[Patricia L. Rogers\] Designing Instruction for Tec\(BookFi.or.pdf](http://www.sanjeshp.ir/phd_91/Pages/References/educational%20technology/[Patricia_L._Rogers]_Designing_Instruction_for_Tec(BookFi.or.pdf) (24.04.2013).

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused. Loetud aadressil: <http://www.ksk.edu.ee/uldinfo-ja-kontakt/struktuuriüksused/taiendusoppekeskus/e-ope/> (21.04.2013)

Kivinukk, E. (2005). Mitteformaalne haridus?!? Loetud: <http://backup.mitteformaalne.ee/mitteformaalne-haridus.html> (21.04.2013)

Kusnets, K. (2007). E-kursuste õppedisaini modelleerimine ja toestamine multimeediumipõhise õppematerjali abil Eesti E-kutsekooli kontekstis. Magisritöö. Tallinna Ülikooli Informaatika osakond. Loetud aadressil: http://www.cs.tlu.ee/instituut/opilaste_tood/magistri_tood/2007_kevad/Kerli_Kusnets/Kerli_Kusnets_Magistri_Too.pdf (28.04.13)

Laanpere, M. (2012). Erinevaid käsitusi õppimisest. Loetud aadressil: <http://lemill.net/content/webpages/erinevaid-kasitusi-oppimisest/view> (23.03.2013).

Livingstone, D.W. (2001). Adults' informal learning: Definitions, findings, gaps and future research. NALL Working Paper #21. Loetud aadressil: <https://tspace.library.utoronto.ca/retrieve/4484/21adultsinformallearning.pdf> (01.05.2013)

Löfström, E. (2011). Tegevusuuringu käsiraamat. Loetud aadressil: http://issuu.com/eduko/docs/tegevusuuringu_kasiraamat (15.10.2012).

Meigas, J. (2010). Kursuse „Apple'i tarkvara kasutamine koolis“ väljatöötamine. Magisritöö. Tallinna Ülikooli Informaatika osakond. Loetud aadressil: http://www.cs.tlu.ee/instituut/opilaste_tood/magistri_tood/2010_kevad/jaanika_meigas_magistritoo.pdf (26.04.2013)

Naiskodukaitse arengukava 2012-2015 (2012). Kinnitatud Naiskodukaitse 31. märts 2012 keskkogu otsusega nr NKK-0.1-3/8540PR.

Naiskodukaitse koduleht. Loetud aadressil: <http://www.naiskodukaitse.ee> (25.04.2013).

Naiskodukaitse mentorluse juhend, (2012). Kinnitatud Naiskodukaitse keskjuhatuse 21. Aprill 2012. a otsusega nr NKK-0.1-3/10913PR

Naiskodukaitse põhikiri (2011). Kinnitatud Kaitseliidu 26. veebruari 2011. a keskkogu otsusega nr K-0.1-1/3502PR.

Naiskodukaitse väljaõppe üldpõhimõtted ja erialade kirjeldused (2010). Kinnitatud Naiskodukaitse keskjuhatuse 30. september 2010. a otsusega nr NKK-0.1-3/16320PR.

OECD (2013). The Lifelong Learning Programme: education and training opportunities for all. Loetud aadressil: http://ec.europa.eu/education/dissemination-and-exploitation-of-results/lifelong-learning-programme_en.htm (21.04.2013)

Ots, P.E. (2013). Õpiku digiteerimine ei ole veel e-õppekeskkond. Õpetajate Lehe arvamusaed. Loetud aadressil: <http://arvamusaed.ee/745-opiku-digiteerimine-ei-ole-veel-e-oppekeskkond/> (29.04.2013).

Pereira, A. & Lõhmus, K. (2005). Kaugõppe pedagoogilised aspektid. -- Artiklite kogumik: Kuidas alustada avatud kaugõppega, lk 25-30. Loetud aadressil: <http://schoolweb1.gemeenschapsonderwijs.be:8101/iaml3/getstart/Kuidas%20alustada%20Oavatud%20kaugoppega.pdf> (04.05.2013)

Reigeluth, C. M. (1999). What is instructional design theory and how is it changing? In C. M. Reigeluth (Ed.) Instructional-design theories and models volume II: A new paradigm of instructional theory. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Rogalevitš, V. (2004). Veebipõhise kursuse disain ja tehniline teostus „Infokirjaoskuse“ kursuse näitel. Magisritöö. Tallinna Ülikooli Informaatika osakond. Loetud aadressil:

http://www.cs.tlu.ee/instituut/opilaste_tood/magistri_tood/2004_kevad/Veronika_Rogalevits/Veronika_Rogalevits_Magistri_Too.pdf (19.02.2013)

Rogers, E.M. (2003). Diffusion of Innovations. 4th edition. Loetud aadressil: <http://books.google.ee/books?id=v1ii4QsB7jIC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (27.04.2013)

Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. Elearnspace. Loetud aadressil: <http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism.htm> (30.04.2013)

Straka, G. (2004). Informal Learning: Genealogy, concepts, antagonisms and questions. (Forschungsberichte No. 15/2004).

Väljaõppetehnoloogia kursuse õppematerjalid, (2011). Olemas kinnitamata kujul Kaitseliidu Koolis.

Wilmott, D. (2011). Informal learning on the Internet and its importance to curriculum. Sydney, Australia. 3-6 April **2011**. CCA-EDUCAUSE Australasia Conference. Loetud aadressil: <http://ccaeducause.files.wordpress.com/2012/03/153-836-1-pb.pdf> (03.05.2013)

Summary

Naiskodukaitse is Estonia's biggest women's organization. One of the main tasks of Naiskodukaitse is to train its members in various specialty fields and develop their ability to manage emergency situations. Naiskodukaitse gives its members non-formal education. Due to the essence of Naiskodukaitse, it is in real need of e-learning. Members of Naiskodukaitse work on a voluntary basis. They have family and everyday work. For these reasons Naiskodukaitse has to make effective use of members' time given to the organization.

Until now distance learning in Naiskodukaitse has meant that individual homework has been sent to learners by e-mail. Meanwhile, Estonian Defence Forces have their own portal in learning management system *Ilias*. Naiskodukaitse is allowed to build all of its e-courses there.

The aim of this Master's thesis „Design of the e-course for Naiskodukaitse“ is to develop the course design for „Administration course for voluntary leaders of Naiskodukaitse“ in order to support the spreading of e-learning in Naiskodukaitse. The e-course is designed to help voluntary instructors of Naiskodukaitse develop new e-courses. The secondary aims of the study can be formulated as follows:

- To redesign „Administration course for voluntary leaders of Naiskodukaitse“ so that it is suitable for e-learning
- to conduct „Administration course for voluntary leaders of Naiskodukaitse“ in *Ilias* and analyze it and to formalize the final course design
- to perform a survey for finding out how voluntary instructors evaluate e-learning

The following research questions were formulated:

- What are the important components of course design for Naiskodukaitse?
- How do students evaluate the experience of participating „Administration course for voluntary leaders of Naiskodukaitse“?
- How do voluntary instructors evaluate e-learning?

The first chapter of the thesis provides an overview of non-formal learning and design models. Additionally, there is an overview of the education system in Naiskodukaitse. In the second chapter, the methods for carrying out and analyzing the survey and samples

are described. The third chapter presents the results of the survey and the fourth chapter contains conclusions based on the survey results.

„Administration course for voluntary leaders of Naiskodukaitse“ was redesigned and then conducted. The e-course lasted for ten weeks and 29 participants passed. The course was conducted in order to share experiences and best practises.

Learning experiences from different components of the course and from the students' feedback were analyzed. Based on the results of this analysis, the e-course was designed to be more student-friendly. The e-course that was designed can serve as an example for future e-courses in Naiskodukaitse.

According to the feedback of voluntary instructors, most of them think that e-learning would complement the standard training of Naiskodukaitse. Most of them have no experience in e-teaching, but more than half of them would be interested in e-teaching themselves. It was emphasized that they need a course about the fundamentals of e-teaching, before they start to teach themselves.

This Master's thesis lays the foundation of effective practical implementation of e-learning in Naiskodukaitse.

Lisa 1. Küsi mustik „Administreerimiskursuse“ lõpetajatele.

1. Vanus*

2. Ametikoht organisatsioonis*

- Ringkonna esinaine
- Ringkonna aseesinaine
- Ringkonna juhatuse liige
- Jaoskonna esinaine
- Jaoskonna aseesinaine
- Jaoskonna juhatuse liige
- Ringkonna revisjonikomisjoni liige
- Jaoskonna revisjonikomisjoni liige
- Ringkonna instruktork

3. Kas te olete enne „Administreerimiskursust“ osalenud e-õppe kursusel?*

- Jah
- Ei

Kuivõrd olete nõus järgmiste väidetega:

4. Naiskodukaitstes tervikuna on e-õppe kursuseid praegu piisavalt.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus

- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

5. E-õppes õppimine on võrreldes auditoorse õppega õppija jaoks mugavam.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

6. E-õppes õppimine võrreldes auditoorse õppetööga võimaldab oma ajaga paremini ümber käia.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

7. E-õppes õppimine on võrreldes auditoorse õppetööga õppijakeskessem.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus

- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

8. E-õppes õppides saab võrreldes auditoorse õppetööga väiksema õpikogemuse.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

9. Mis on teie arvates e-õppe suurim miinus?*

10. Mis on teie arvates e-õppe suurim pluss?*

11. „Administreerimiskursus“ andis mulle palju kasulikke teadmisi.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

12. „Administreerimiskursus“ oli hea ülesehitusega.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

13. „Administreerimiskursusel“ käsitleti mulle olulisi ja vajalikke teemasid.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

14. Õpihaldussüsteem Ilias oli mulle algusest peale arusaadav.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

15. Õpihaldussüsteem Ilias on kasutajasõbralik.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

16. Millised on Iliase suurimad miinused?*

17. Millised on Iliase suurimad plussid?*

18. Enne esmakordset kursust Iliases oleks kursusel vajalik eelkursusena omandada alusteadmsed Iliase kasutamisest.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

19. „Administreerimiskursuse“ puhul oli enesetutvustus sissejuhatava ülesandena väga vajalik.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda

- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

20. Täielikult veebipõhisel kursusel on vajalik teada midagi ka kaaskursuslastest.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

21. Mõistekaardi koostamise ülesandest saadud õpikogemus oli minu puhul suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

22. Dokumnetide koostamise ja üles laadimise ülesandest (nt protokoll, kiri, esildis) saadud õpikogemus oli minu jaoks nii kasulikkuse kui tehnilise soorituse poolest suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus

- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

23. Tabelite täitmise ülesandest (nt liikmete vastuvõtmine ja lahkumine) saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

24. Foorumi ülesandest postitajana saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

25. Foorumi ülesandest lugejana saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

26. Wiki ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

27. Siseveebi postitamise ülesandest saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

28. Teadmisi kontrollivad testid on e-kursusel vajalikud.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

29. Eneserefleksiooni ülesandest kursuse lõpus saadud õpikogemus oli minu jaoks suur.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

30. Palun järjestaja kursuse ülesanded saadud õpikogemuse järgi alates kõige suurema õpikogemuse andnud ülesandest*

Mõistekaart, Dokumentide koostamine ja üles laadimine, Tabelite täitmine, Foorum, Wiki, Test, Siseveebi postitamine

31. „Administreerimiskursusel“ saadud teadmised olid piisavalt praktilised, et saan neid teadmisi realselt oma ametikohal kasutada.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus

- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

32. Soovitan seda kursust osalemiseks ka teistele naiskodukaitsjatele.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

33. Plaanin ka edaspidi osaleda mõnel e-õppekursusel.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

Lisa 2. Küsimustik vabatahtlikele instruktoritele.

1. Ringkond*

2. Vanus*

3. Erialane spetsialiseerumine instruktorina*

- Organisatsiooniõpetus
- Esmaabi
- Toitlustamine
- Side ja staabiassistentlus
- Laskmine
- Välioskused (sh orienteerumine)
- Juhtimine
- Avalikud suhted
- Avalik esinemine
- Igapäevaturvalisus
- Instruktoriõpe
- Treeneriõpe
- Other:

4. Kas te olete kasutanud e-õppe võimalusi õppetöö läbiviimisel?*

- Jah
- Ei

5. Kas te olete ise osalenud mõnel e-õppekursusel?*

- Jah
- Ei

Kuivõrd olete nõus järgmiste väidetega:

6. Naiskodukaitstes on perspektiivi üle-eestilistel e-õppekursustel.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

7. Minu ringkonna siseselt on perspektiivi e-õppekursustel.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

8. Usun, et ka minu õpetataval erialal on võimalik viia läbi e-õpet.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda

- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

9. Usun, et e-õppe rakendamine rikastab Naiskodukaitse väljaõpet tublisti.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

10. Usun, et pikkade traditsioonidega Naiskodukaitsele on e-õpe liiga innovaatiline.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

11. Naiskodukaitstes võiks olla rohkem e-kursuseid, sest see võimaldaks kokku hoida liikmete aega.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus

- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

12. Naiskodukaitstes võiks olla rohkem e-kursuseid, sest e-õpe on nii instruktori kui õppija jaoks paindlikum.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

13. Soovin ise osaleda mõnel Naiskodukaitse e-õppekursusel.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

14. Pean ennast innovaatiliseks ja uuendustega kaasa minevaks inimeseks.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

15. Armastan väljakutseid ja enesearengut.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

16. Olen arvutiga sinasõber.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

17. Usun, et arvuti lihtsustab inimeste elu, kaasaarvatud õppimisprotsessi.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

18. Mul on igapäevane ligipääs arvutile ja internetile.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

19. Olen ise nõus osalema e-õppe läbiviimisel instruktoriga.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

20. E-õppe instruktoriga olemine oleks mulle uus huvitav väljakutse.*

- Üldse ei ole nõus

- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

21. E-õppe instruktoriks olemine oleks mulle sobiv eneseareng.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

22. Ma olen piisavalt pädev instruktor viimaks läbi e-õpet.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

23. Olen osalenud e-õppes õpetamist käsitleval kursusel.*

- Jah

- Ei

24. Soovin osaleda e-õppe võimalusi ja tehnilisi vahendeid tutvustaval kursusel.*

- Üldse ei ole nõus
- Pigem ei ole nõus
- Raske öelda
- Pigem olen nõus
- Täiesti nõus

Palun põhjendage oma vastust.

25. Põhjused, miks Naiskodukaitstes võiks olla rohkem e-õpet:*

26. Põhjused, miks e-õpe võiks vähendada Naiskodukaitse väljaõppe kvaliteeti:*

27. E-õppe instruktorigi olemise oletatavad plussid:*

28. E-õppe instruktorigi olemise oletatavad miinused:*